

HRVATSKI
ZAVOD ZA
ZAPOŠLJAVANJE

ANKETA O PROFESIONALNIM NAMJERAMA UČENIKA 8. RAZREDA OSNOVNE ŠKOLE

Šk. god. 2009./2010. i 2010./2011.

SADRŽAJ

1. UVOD

- 1.1. Definicija i važnost cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja
- 1.2. Profesionalno usmjeravanje u Republici Hrvatskoj
- 1.3. Cjeloživotno profesionalno usmjeravanje u Hrvatskome zavodu za zapošljavanje

2. CILJ ISTRAŽIVANJA

3. METODOLOGIJA

- 3.1. Sudionici istraživanja i postupak
- 3.2. Mjerni instrument

4. REZULTATI

- 4.1. Demografska obilježja učenika osnovnih škola
 - 4.1.1. Školski uspjeh učenika
 - 4.1.2. Nastavni program i obrazovne potrebe učenika
 - 4.1.3. Zdravstvene teškoće i teškoće u razvoju
 - 4.1.4. Socioekonomski status roditelja učenika
- 4.2. Profesionalne namjere učenika osnovnih škola
- 4.3. Teškoće pri donošenju odluke o izboru zanimanja
 - 4.3.1. Iskazana potreba za pomoći stručnjaka – procjena učenika
 - 4.3.2. Razlozi upućivanja na profesionalno usmjeravanje – procjena razrednika
 - 4.3.3. Potrebna vrsta usluga profesionalnog usmjeravanja – procjena razrednika

5. RASPRAVA

6. ZAKLJUČAK

7. LITERATURA

1. UVOD

1.1. Definicija i važnost cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja

Gotovo svaki čovjek velik dio dana provodi u radu. Profesionalni status ga određuje kao pojedinca, određuje njegov socijalni položaj u društvu, materijalne prilike kao i zadovoljavanje njegovih potreba. Upravo je zato važno da je pojedinac zadovoljan i uspješan u svom poslu. No, nisu svi ljudi jednako uspješni u svim poslovima. Razlike u uspješnosti proizvod su čimbenika kao što su individualne razlike u interesima, motivaciji, stečenom znanju, sposobnostima i vještinama svakog pojedinca. U skladu s njima, čovjek se prilagođava specifičnostima rada (što obuhvaća aktivnosti profesionalnog usmjeravanja i selekcije radnika) ili se radni proces prilagođava čovjeku (što obuhvaća ergonomske znanosti).

Cjeloživotno profesionalno usmjeravanje je skup različitih aktivnosti koje pojedincima omogućuju identificirati vlastite interese, kompetencije i mogućnosti u različito doba života, kako bi donijeli odluke o obrazovanju, osposobljavanju i zapošljavanju te upravljali vlastitom profesionalnom karijerom (Rezolucije Vijeća EU 2004., 2008.). Aktivnosti profesionalnog usmjeravanja pružaju stručnu pomoć pojedincu u njegovom profesionalnom razvoju uzimajući u obzir psihofizičke osobine, znanja i vještine pojedinca baš kao i karakteristike rada i mogućnost zapošljavanja. Konačni cilj je uspješan i zadovoljan pojedinac te društvo s racionalno i kvalitetno zadovoljenim potrebama za radnicima (usklađenost ponude i potražnje na tržištu rada).

Pojavom koncepta cjeloživotnog učenja mijenja se i koncept profesionalnog usmjeravanja, odnosno nastaje pomak ka cjeloživotnom profesionalnom usmjeravanju (engl. *lifelong*) koje se ponavlja tijekom života i u mnogim fazama životnog vijeka, uključujući i treću dob (Plant, 2003.). Koncept općeg životnog usmjeravanja (engl. *lifewide*) poduprijet je rastućom potražnjom za profesionalnim usmjeravanjem i intervencijama u mnogim sferama života, a ujedno je sve priznati i aspekt dubine profesionalnog usmjeravanja (engl. *depth*), odnosno činjenica da dijelom zalazi u privatnu sferu života pojedinca.

Razvojem profesionalnog usmjeravanja nastaje prijelaz s teorije i prakse usmjerene na klijenta na konstruktivistički pristup cjeloživotnom profesionalnom usmjeravanju (Plant, 2003.; McMahon & Patton, 2006.), koji podrazumijeva usmjerenost na proces profesionalnog usmjeravanja, pri kojem osoba sama upravlja procesom usmjeravanja (preuzimajući odgovornost za razvoj vlastite karijere), a što se može dodatno ojačati upotrebom osobnih planova učenja (u vidu cjeloživotnog učenja).

Profesionalno usmjeravanje ima tri međusobno povezane komponente: profesionalno informiranje (sustavno pružanje različitih informacija u vezi s izborom zanimanja i zapošljavanja), profesionalno savjetovanje (usklađivanje psihofizičkih karakteristika pojedinca s objektivnim zahtjevima daljnjeg školovanja i mogućnosti zapošljavanja) te praćenje (kojim se provjerava uspješnost primijenjenih metoda i postupaka).

U mnogim zemljama veliki broj usluga profesionalnog usmjeravanja pružaju javne službe za zapošljavanje (Sultana i Watts, 2006.). Mnoge od ovih usluga usmjerene su na odrasle, osobito na nezaposlene osobe, a manje na osobe koje žele promijeniti posao. U nekim se slučajevima usluge profesionalnog usmjeravanja pružaju mladima koji su još u fazi obrazovanja i/ili osposobljavanja, pri čemu zaposlenici javnih službi za zapošljavanje primaju studente u prostorijama javnih službi za zapošljavanje i/ili pružaju usluge u školama. U gore navedene usluge ulažu se značajna novčana sredstva u mnogim zemljama. Stoga ona imaju značajan utjecaj na opseg i prirodu usluga profesionalnog usmjeravanja koje su dostupne građanima (Sultana i Watts, 2006.).

U studiji o razvoju usluga profesionalnog usmjeravanja u europskim javnim službama za zapošljavanje (Sultana i Watts, 2006.) predlaže se podjela na četiri aspekta usluga profesionalnog usmjeravanja:

- a) personaliziranu uslugu;
- b) pažnju posvećenu procjeni osobnih potencijala i profesionalnih sklonosti;
- c) pažnju posvećenu strategijama dugoročnog upravljanja karijerom i vještinama upravljanja karijerom (CMS), čime se pokušava osigurati buduća zapošljivost;
- d) pažnju posvećenu pomaganju osobama da osmisle vlastiti profesionalni plan.

Sultana (2011.) ukazuje na činjenicu kako danas postoji određena podijeljenost između težnje da profesionalno usmjeravanje postavi dugoročne ciljeve, povezane s cjeloživotnim učenjem i održivom zapošljivošću, i pritiska na službe za profesionalno usmjeravanje da se usmjere na kratkoročne ciljeve (u cilju zapošljavanja nezaposlenih u što kraćem mogućem roku, upisa u pojedine obrazovne programe i slično).

Učinkovito profesionalno usmjeravanje dugoročno daje pozitivne rezultate, ali je njegovo istraživanje dugotrajan proces s nizom čimbenika koji djeluju kao intervenirajuće varijable. Dva najpoznatija istraživanja koja su potvrdila učinkovitost profesionalnog usmjeravanja su „Londonski“ i „Birminghamski“ eksperimenti koji su pokazali da osobe koje su poslušale savjet dobiven profesionalnim usmjeravanjem dulje zadržavaju posao, da su zadovoljnije poslom, a poslodavci su zadovoljniji njima (Šverko, 2000.).

1.2. Profesionalno usmjeravanje u Republici Hrvatskoj

Institucionalizirani počeci profesionalnog usmjeravanja u svijetu vezuju se uz osnivače i prve praktičare koji su po usmjerenju bili psiholozi (Ured za profesionalno usmjeravanje, Boston, 1908., prema Koren, 2007.). Daljnji razvitak profesionalnog usmjeravanja usko je vezan s napretkom psihološke teorije i prakse kakvu danas znamo, a posebno s razvojem diferencijalne psihologije i psihotehnike te izradom psiholoških mjernih instrumenata.

Prva ustanova za profesionalno usmjeravanje u Republici Hrvatskoj osnovana je na inicijativu psihologa dr. Ramira Bujasa. Dana 19. lipnja 1931. godine donesen je Statut o uspostavi „Stanice za savjetovanje pri izboru zvanja“ u okviru Zavoda za unapređivanje obrta Komore za trgovinu, industriju i obrt u Zagrebu. Početak rada Stanice za savjetovanje pri izboru zvanja može se smatrati počecima razvoja stručnog upravljanja ljudskim potencijalima u Hrvatskoj.

Od samih početaka uspostavljanja školstva i institucionalizacije učenja, profesionalno usmjeravanje ima svoje mjesto u obrazovnom sustavu. Ono je imanentni dio svakoga procesa učenja jer učenjem pojedinac mijenja sebe i okolinu. Bilo učenje usmenom predajom ili kroz instituciju, formalno, neformalno ili informalno, praćeno je psihološkim, tjelesnim i socijalnim razvojem osobe i utječe na oblikovanje identiteta, a dio identiteta je i slika o sebi u profesionalnom smislu. Osjećati i spoznati što mogu, što želim, što me zanima, tko želim biti, odnosno čime se baviti jednoga dana, pitanja su koja zaokupljaju djecu, mlade, ali i odrasle osobe.

U Republici Hrvatskoj svake školske godine oko 50.000 učenika nakon završene osnovne škole donosi odluku o izboru zanimanja i upisuje se u jedan od programa srednje škole. Približno isti broj učenika srednje škole odlučuje o nastavku obrazovanja, odnosno o zapošljavanju. Profesionalno usmjeravanje u školama najčešće se provodi putem pojedinačnih razgovora u svrhu prikupljanja podataka o učenikovim interesima, sposobnostima, vještinama i teškoćama (u okviru rada stručnih suradnika), timskim prezentacijama više institucija, predavanjima gostiju za pojedina područja rada (MORH, MUP), zidnim novinama, okruglim stolovima, izložbama prikupljenih materijala, zajedničkim susretima roditelja, učenika i predstavnika pojedinih zanimanja (pjesnici, književnici, glumci, inženjeri,

liječnici...) i nizom drugih, često neprepoznatih aktivnosti koje značajno doprinose upoznavanju osobnih interesa i kapaciteta za određene profesionalne izbore. Usluga informiranja, vođenja i savjetovanja u području odgoja i obrazovanja pruža se u skladu s postojećim strateškim i programskim dokumentima, zakonima i provedbenim propisima te preuzetim međunarodnim obvezama. Stručni suradnici i nastavnici imaju zakonski utemeljene obveze i prava u području stručnog usavršavanja, osobito iz komunikacijskih, organizacijskih, psihoterapijskih znanja i vještina potrebnih za ovu vrstu usluga (Dubravac-Šigir, 2011.).

Hrvatski obrazovni/kvalifikacijski sustav predstavlja dio velikoga sustava čija je svrha sveobuhvatno provođenje složenih i trajnih postupaka kojima osoba postiže i dalje razvija svoje profesionalno putovanje. U cijeloj mreži nositelja neposrednih poslova profesionalnoga usmjeravanja u Republici Hrvatskoj, svakako je jedan od najvažnijih Hrvatski zavod za zapošljavanje sa svojim područnim uredima. (Dubravac-Šigir, 2011.).

1.3. Cjeloživotno profesionalno usmjeravanje u Hrvatskome zavodu za zapošljavanje

Aktivnosti profesionalnog usmjeravanja Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje u radu s nezaposlenim osobama i tražiteljima zaposlenja te učenicima osnovnih i srednjih škola predstavljaju alat politike tržišta rada te doprinose usklađivanju vještina traženih na tržištu rada.

Za uspješno izvršavanje svrhe profesionalnog usmjeravanja potreban je timski rad pedagoga, psihologa, liječnika specijalista medicine rada i stručnih suradnika u školama i sustavu obrazovanja. Ujedno je potrebna i uspješna suradnja različitih institucija u sektorima obrazovanja i zapošljavanja - Hrvatski zavod za zapošljavanje, škole, fakulteti i druge obrazovne institucije, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Gradski ured za obrazovanje, Ministarstvo rada i socijalne skrbi, Hrvatska gospodarska komora, Obrtnička komora te razne udruge koje pokrivaju djelatnosti ljudskog rada (udruženja poslodavaca, Roma, invalidnih osoba i dr.), ali i mnoge međunarodne institucije.

Hrvatski zavod za zapošljavanje (u daljnjem tekstu Zavod) javna je ustanova koja obavlja poslove iz svoje djelatnosti kroz Središnji ured, 22 područna ureda i 96 ispostava. Nadzor nad zakonitošću rada i općim aktima Zavoda obavlja Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava.

Razvoj usluga Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje prema različitim skupinama korisnika temelji se na primjeni zakonskih propisa u području posredovanja pri zapošljavanju, profesionalne rehabilitacije, obrazovanja i dr. te primjeni svih zakonskih akata kojima se definira ustroj i rad Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje, uključujući Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti (NN 80/08, 94/09, 121/10), Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN 143/02, 33/05), Pravilnik o aktivnom traženju posla i raspoloživosti za rad (NN 39/09) i dr. Djelovanje Zavoda određeno je i Nacionalnim planom za poticanje zapošljavanja 2011.-2012. Zavod svoje aktivnosti planira i obavlja sukladno smjernicama i ciljevima definiranim u Strateškom planu Zavoda za razdoblje od 2008. do 2011. godine.

Prema Zakonu o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti priprema za zapošljavanje uključuje sljedeće:

1. cjeloživotno profesionalno usmjeravanje
2. upoznavanje metoda i tehnika aktivnog traženja posla
3. obrazovanje za zapošljavanje
4. profesionalnu rehabilitaciju

Cjeloživotno profesionalno usmjeravanje jedan je od alata politike zapošljavanja koji služi usklađivanju ponude i potražnje na tržištu rada. Proces profesionalnog usmjeravanja obuhvaća procjenu sposobnosti, vještina i znanja radi zapošljavanja, obrazovanja ili upućivanja na profesionalnu

rehabilitaciju, te unapređenje znanja i vještina upravljanja karijerom i aktivnog traženja posla kroz grupna i individualna savjetovanja. Vještine upravljanja karijerom su vještine koje ljudima omogućavaju upravljanje razvojem vlastite karijere a odnose se na načine prikupljanja i korištenja informacija o sebi, obrazovanju i svijetu rada kao i na vještine potrebne za donošenje i provođenje odluka i realizaciju karijernih prijelaza (iz obrazovnog sustava u svijet rada, s posla na posao, i drugo). Omogućavaju pojedincima da na strukturirani način prikupljaju, analiziraju, sintetiziraju i organiziraju informacije o sebi, obrazovanju i zanimanjima te donose odluke o razvoju vlastite karijere, a time i svoje budućnosti. Osnovne aktivnosti cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja su:

- **profesionalno informiranje** - podrazumijeva traženje i prikupljanje informacija važnih za donošenje odluke o odabiru zvanja, zanimanja i područja rada kao i za planiranje daljnjeg profesionalnog razvoja; može biti pismeno, usmeno ili samo-informiranje, te se provodi individualno i grupno
- **profesionalno savjetovanje** - pomaže osvijestiti vlastite mogućnosti te donijeti odluke o najprimjerenijem izboru obrazovanja, zapošljavanja ili profesionalne rehabilitacije. Savjetovanje može biti individualno i grupno, a po potrebi u svrhu procjene radne sposobnosti može uključivati psihologijsko testiranje i liječnički pregled specijalista medicine rada

2. CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj ovoga istraživanja je ukazati na **strukturu i vrstu profesionalnih namjera učenika završnih razreda osnovnih škola** u Republici Hrvatskoj – za školsku godinu 2009./2010. i školsku godinu 2010./2011. te u odnosu na potrebe tržišta rada.

Dan je prikaz **demografskih obilježja** anketiranih učenika osnovnih škola – školski uspjeh, pohađanje različitih oblika nastave, zdravstveni status anketiranih učenika i teškoće u razvoju, te socioekonomski status roditelja anketiranih učenika.

Pri tome se željelo ispitati postoje li i koje su najčešće **teškoće pri donošenju odluka o izboru zanimanja** s kojima se učenici osnovnih škola susreću u procesu odabira zanimanja, te kolika je **potreba učenika za stručnom pomoći** u procesu donošenja odluke.

Ujedno smo željeli ispitati najčešće **razloge upućivanja učenika u postupke profesionalnog usmjeravanja**, te procijenjene **potrebe za pojedinom vrstom usluga** od strane razrednika i stručnih suradnika škola.

U drugom dijelu istraživanja, utvrđene su **razlike u iskazivanju potrebe za pomoći od strane stručnjaka za profesionalno usmjeravanje između učenika završnih razreda osnovne i srednje škole** (dodatak 1. u prilogu), kao i neke **socio-demografske i druge odrednice profesionalnih namjera učenika osnovne škole** (dodatak 2. u prilogu).

3. METODOLOGIJA

Istraživanje profesionalnih namjera učenika osmih razreda osnovnih škola provedeno je u razdoblju od listopada do prosinca 2009. i 2010. godine, u 22 područna ureda Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje koji djeluju na području 20 županija Republike Hrvatske.

Analiza rezultata anketa uobičajeno se provodi na sljedećim razinama:

- **individualno** - prikupljanje relevantnih podataka o pojedinom učeniku u svrhu individualnog savjetovanja i/ili informiranja
- **regionalno** - identifikacija različitih ciljnih skupina s obzirom na vrste usluga profesionalnog usmjeravanja
- **nacionalno** - identifikacija profesionalnih namjera učenika srednje škole u svrhu kreiranja Preporuke za obrazovnu i upisnu politiku

Područni uredi Zavoda organizirali su provedbu anketa u suradnji s osnovnim školama, odnosno stručnim suradnicima škola, koji su organizirali popunjavanje anketa među učenicima te popunjene Anketne listove dostavili natrag područnim uredima Zavoda. Najveći broj područnih ureda anketu je poštom distribuirao osnovnim školama na svom području. U pojedinim područnim uredima popunjavanje anketa organizirano je sukcesivno aktivnostima profesionalnog informiranja i savjetovanja na način da su savjetnici za profesionalno usmjeravanje Zavoda prilikom osobnih odlazaka u škole uz aktivnosti profesionalnog usmjeravanja provodili i popunjavanje ankete.

Nakon povrata anketa, savjetnici za profesionalno usmjeravanje vrše unos rezultata u informatičku aplikaciju za unos anketa. Na regionalnoj razini, područni uredi koji su na svom području djelovanja imali manji broj učenika najčešće obrade sve dobivene ankete, dok veći područni uredi s većom populacijom učenika te manjim mogućnostima za unos i obradu podataka obrade samo dio popunjenih anketa prema metodi slučajnog odabira.

Zaprimljene ankete unose se u informatičku aplikaciju za unos anketa prema unaprijed određenom kvotnom uzorku s obzirom na broj savjetnika za profesionalno usmjeravanje, broj učenika i broj osnovnih škola na području djelovanja pojedinog područnog ureda.

Središnji ured Zavoda izvršio je ujednačavanje načina unosa podataka od strane područnih ureda Zavoda u standardizirani obrazac u programu SPSS (statistički program za društvene znanosti), a pojedine varijable iz ankete su pri tom rekodirane kako bi se ujednačile s drugima.

Budući da je informatička aplikacija za unos anketa u testnoj fazi, pojedini područni uredi nisu u nju unosili rezultate popunjenih anketa, već su ih naknadno dostavili Središnjem uredu. Te rezultate nije bilo moguće uzeti u obzir prilikom obrade rezultata prikupljenih informatičkom aplikacijom.

Iz tog razloga usporedno su dana dva prikaza rezultata:

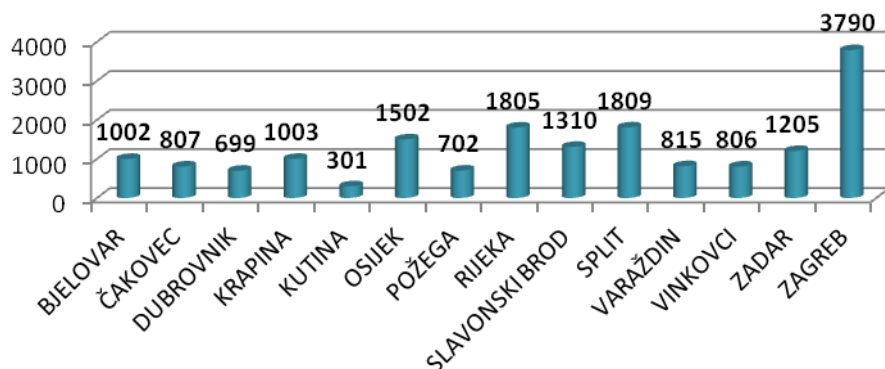
- prikaz rezultata anketa za šk. god. 2009./2010. (17.576 anketa; 14 područnih ureda)
- prikaz rezultata anketa za šk. god. 2010./2011. (17.191 anketa; 21 područni ured)

Tijekom 2009. godine područni uredi Zavoda su distribuirali ukupno 50.277 anketa. Vraćeno je ukupno 41.947 popunjenih anketa (83.43%). Od ukupnog broja vraćenih i popunjenih anketa, u informatičku aplikaciju uneseno je i obrađeno 17.576 anketa.

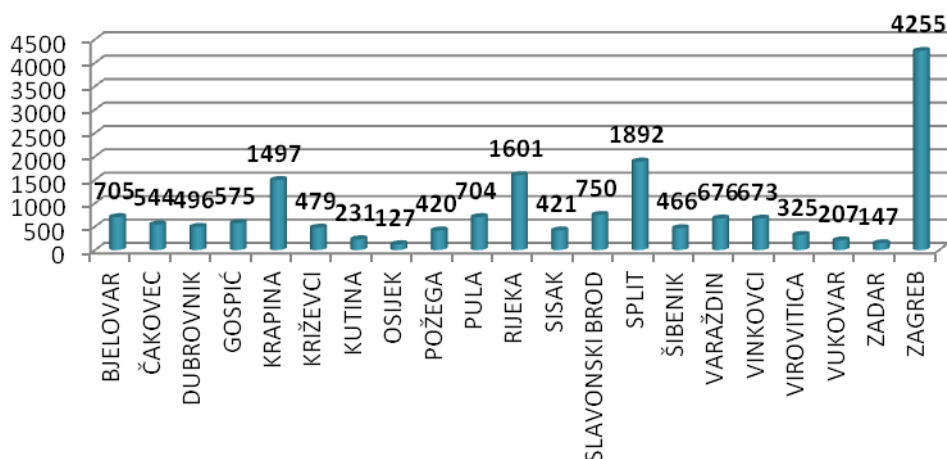
Tijekom 2010. godine područni uredi Zavoda su distribuirali ukupno 48.790 anketa. Vraćeno je ukupno 40.449 popunjenih anketa (82.90%). Od ukupnog broja vraćenih i popunjenih anketa, u informatičku aplikaciju unesena je i obrađena 17.191 anketa.

3.1. Sudionici istraživanja i postupak

U sklopu statističke obrade anketnih listova, uključeno je 17.576 učenika završnih razreda osnovne škole u šk. god. 2009./2010. te 17.191 učenika završnih razreda osnovne škole u šk. god. 2010./2011. s područja cijele Republike Hrvatske. U nastavku teksta se nalaze podaci o broju unesenih anketa o profesionalnim namjerama učenika osnovnih škola u šk. god. 2009./2010. i 2010./2011. po područnim službama Zavoda.

Grafički prikaz br. 1. Broj unesenih anketa o profesionalnim namjerama učenika osnovnih škola u šk. god. 2009./2010. po područnim službama (N=14)

Grafički prikaz br. 2. Broj unesenih anketa o profesionalnim namjerama učenika osnovnih škola u šk. god. 2010./2011. po područnim službama (N=21)

3.2. Mjerni instrument

Anketni list za profesionalno usmjeravanje konstruirao je Hrvatski zavod za zapošljavanje s ciljem identifikacije učenika osnovnih i srednjih škola kojima je potreban stručni savjet u izboru zanimanja ili nastavka školovanja te je u uporabi na području cijele Republike Hrvatske.

Anketiranje učenika završnih razreda osnovnih škola o njihovim profesionalnim namjerama prvi je korak u provođenju procesa profesionalnog usmjeravanja. Provedbom anketa o profesionalnim namjerama učenika završnih razreda osnovnih škola prikupljaju se sljedeći podaci:

1. *Dosadašnji školski uspjeh učenika*
2. *Interesi i hobiji učenika*

3. *Namjere učenika po završetku osnovne škole*
4. *Teškoće s kojima se učenik suočava pri donošenju odluke o izboru daljnjeg obrazovanja ili zapošljavanja*
5. *Potrebe za stručnom podrškom u procesu donošenja odluke*
6. *Zdravstveni i socioekonomski status učenika*
7. *Oblik školovanja, odnosno oblik obrazovnog programa u koji je učenik bio uključen tijekom odgojno – obrazovnog procesa*
8. *Procjena potrebe za dodatnom stručnom podrškom učeniku i roditelju po pitanju donošenja odluke o izboru budućeg zanimanja.*

Anketne upitnike popunjavaju učenici i njihovi razrednici. Preciznije, podaci sadržani u točkama 1. - 5. prikupljaju se popunjavanjem ankete od strane učenika, dok se podaci koji se odnose na točke 6., 7. i 8. dobivaju od njihovih razrednika. Obrazac se sastoji od dva dijela:

1. dio - popunjavaju učenici (odnosi se na demografske podatke poput dobi, spola, obrazovnog programa koji učenik pohađa i slično, te profesionalne namjere poput planova nakon osnovne škole, potrebama za uslugama profesionalnog usmjeravanja i dr.)

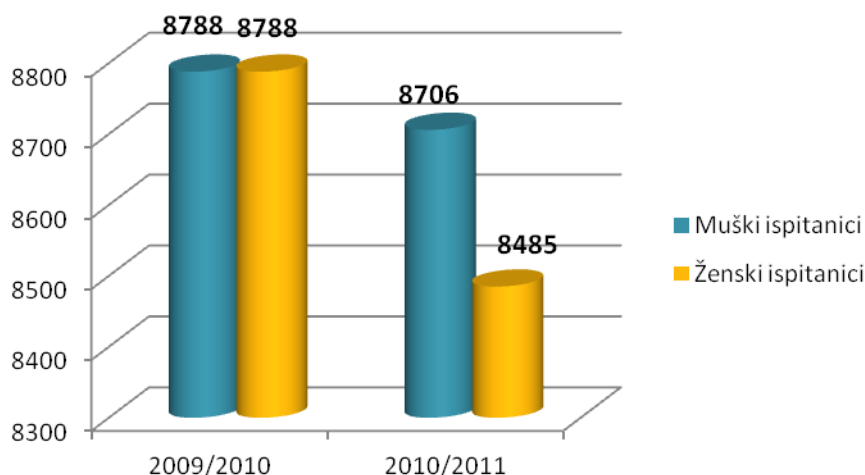
2. dio - popunjava razrednik ili stručni suradnik (odnosi se na zdravstvene i psihosocijalne karakteristike učenika te procjenu potrebe profesionalnog usmjeravanja učenika).

Upravo se takav način primjene ankete pokazao korisnim iz više razloga:

- identificiraju se učenici koji imaju potrebu za stručnom podrškom savjetnika za profesionalno usmjeravanje u procesu donošenja odluke o budućem obrazovanju/zanimanju
- utvrđuju se i analiziraju profesionalne namjere učenika na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini u kontekstu obrazovne ponude i zahtjeva tržišta rada
- informiraju se relevantni dionici iz područja obrazovanja i gospodarstva na lokalnim razinama i nacionalnoj razini o profesionalnim namjerama učenika s ciljem utjecanja na donošenje obrazovne politike.

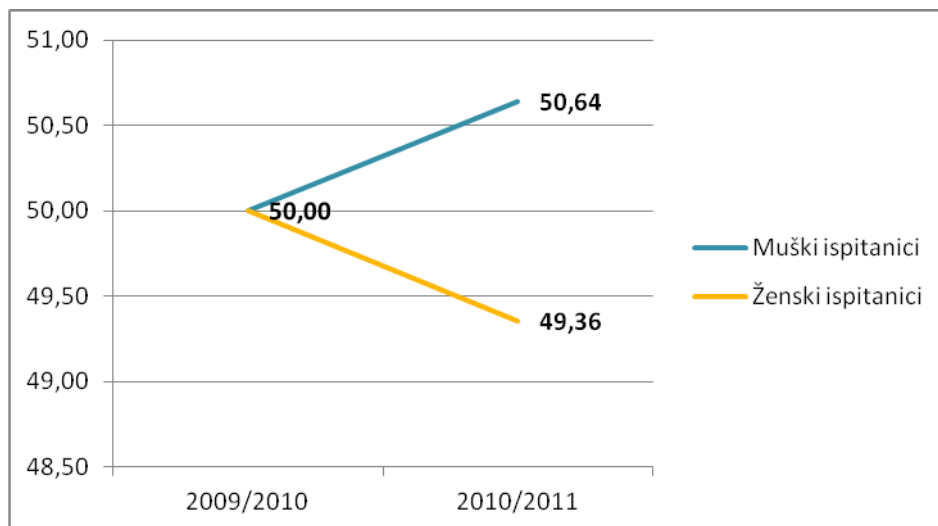
4. REZULTATI

4.1. Demografska obilježja učenika osnovnih škola

Grafički prikaz br. 3. Broj ženskih i muških učenika osnovne škole prema unesenim podacima u šk. god. 2009./2010. i šk. god. 2010./2011.

Tijekom šk. god. 2009./2010. obrađeno je ukupno 17.576 anketa, od čega je 8.788 muških (50,00%), a 8.788 ženskih ispitanika (50,00%). Tijekom šk. god. 2010./2011. obrađeno je ukupno 17.191 anketa od čega je 8.706 muških (50,64%) i 8.485 ženskih ispitanika (49,35%). Grafički prikaz br. 4 prikazuje udio muških i ženskih ispitanika u obje generacije.

Grafički prikaz br. 4. Udio ženskih i muških učenika osnovne škole prema unesenim podacima u šk. god. 2009./2010. i šk. god. 2010./2011.

Iz priloženih podataka je vidljivo da je ukupno obrađen podjednak udio učenika i učenica u obje šk. god. (2009./2010. i u 2010./2011.).

4.1.1. Školski uspjeh učenika osnovnih škola

Temeljem dobivenih rezultata možemo utvrditi kako u šk. godini 2009./2010. na kraju šestog razreda najveći broj učenika ima ocjenu vrlo dobar (40,34%), zatim odličan (37,89%), dobar (20,39%) a najmanje učenika prolazi s ocjenom dovoljan (0,93%). Krajem sedmog razreda poredak ocjena ostaje nepromijenjen – najveći broj učenika prolazi s ocjenom vrlo dobar (37,04%), zatim odličan (32,90%), dobar (27,75%) i na kraju dovoljan (2,00%). Tijekom osmog razreda poredak ocjena se mijenja, te najveći broj učenika izjavljuje kako prolazi s ocjenom odličan (čak 43,57%), zatim vrlo dobar (39,75%), dobar (12,19%) i naposljetku dovoljan (0,60%).

Temeljem dobivenih rezultata u šk. godini 2010./2011. možemo utvrditi kako na kraju šestog razreda najveći broj učenika ima ocjenu vrlo dobar (40,93%), zatim odličan (37,17%), dobar (20,32%) te najmanje učenika prolazi s ocjenom dovoljan (0,91%). Krajem sedmog razreda poredak ocjena ostaje nepromijenjen – najveći broj učenika prolazi s ocjenom vrlo dobar (36,89%), zatim odličan (33,00%), dobar (27,92%) i na kraju dovoljan (1,78%). Tijekom osmog razreda poredak ocjena se ponovno mijenja, te najveći broj učenika prolazi s ocjenom odličan (43,70%), zatim vrlo dobar (38,37%), dobar (12,75%) i naposljetku dovoljan (0,72%). Svega 4 učenika (0,02%) izjavljuje kako će na kraju osmog razreda imati ocjenu nedovoljan (1).

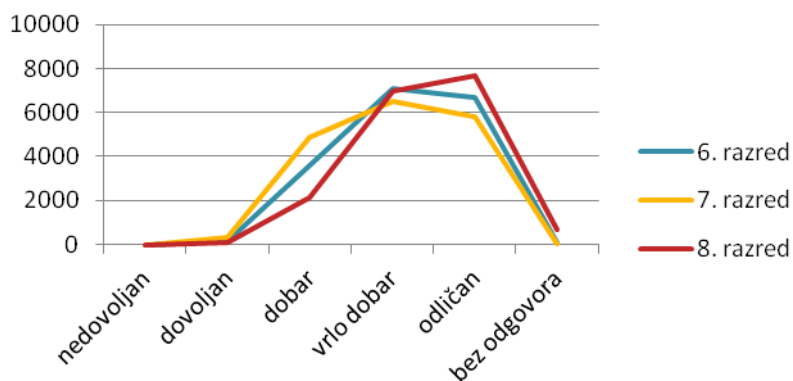
Potrebno je napomenuti kako učenici anketu popunjavaju prije završetka osmog razreda, te shodno tome daju njihovu procjenu očekivane konačne ocjene. Poredak ocjena (najviše odličnih ocjena, i to čak 43,57% i 43,70%, a zatim sve ostale) mogao bi se pripisati njihovim željama, ali i svjesnošću kako im predstoji upis u srednje škole pri čemu prosjek ocjena direktno utječe na mogućnost upisa u željena zanimanja ili obrazovne programe.

Tabelarni prikaz br. 1. Broj učenika osnovnih škola s obzirom na iskazani školski uspjeh na kraju šk. godine prema unesenim podacima za šk. god. 2009./2010. i šk. god. 2010./2011.

Školski uspjeh učenika po razredima	2009./2010.			2010./2011.		
	6. razred	7. razred	8. razred	6. razred	7. razred	8. razred
Nedovoljan (1)	0	0	0	0	0	4
Dovoljan (2)	164	351	106	156	306	124
Dobar (3)	3.583	4.877	2.142	3.493	4.799	2.192
Vrlo dobar (4)	7.091	6.511	6.987	7.036	6.341	6.597
Odličan (5)	6.660	5.782	7.658	6.390	5.673	7.512
Bez odgovora	78	55	683	116	72	766
Ukupno	17.576	17.576	17.576	17.191	17.191	17.191

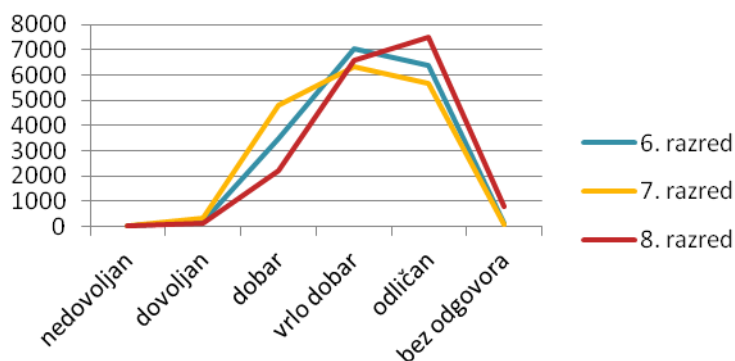
Nekolicina učenika nije odgovorila na upit o školskom uspjehu na kraju šestog (0,44% i 0,67%), sedmog (0,31% i 0,42%) te osmog razreda (3,89% i 4,46%). Vidljivo je kako je taj postotak najveći za ocjene u osmom razredu, što je očekivano s obzirom da učenici anketu popunjavaju tijekom osmog razreda, te shodno tome daju procjenu konačne ocjene na kraju drugog polugodišta osmog razreda.

Iako je očekivana normalna distribucija rezultata raspona ocjena od nedovoljan (1) do odličan (5) (pri čemu bi najveći dio učenika imao ocjene dobar (3) a najmanji nedovoljan (1) ili odličan (5)), iz tabelarnog i grafičkih prikaza je vidljivo kako postoji pomak rezultata prema višim vrijednostima, odnosno kako učenici u većini slučajeva iskazuju školski uspjeh kao odličan (5) ili vrlo dobar (4). Pomak u distribuciji je posebno vidljiv u osmom razredu (grafički prikazi br. 5 i br. 6), što je djelomice očekivano jer, kao što smo ranije naveli, učenici osnovne škole tijekom sedmog i osmog razreda intenzivnije razmišljaju o daljnjem nastavku školovanja i upisu u srednjoškolske obrazovne programe pri čemu je za određene obrazovne programe prilikom upisa potrebno prikupiti što veći broj bodova (računato zbrajanjem školskih ocjena iz pojedinih predmeta).

Grafički prikaz br. 5. Broj učenika osnovnih škola s obzirom na iskazani školski uspjeh na kraju šk. godine prema unesenim podacima za šk. god. 2009./2010.

Slično se ponavlja i u generaciji 2010./2011. kada je ponovo vidljiv pomak rezultata prema višim vrijednostima ocjena, posebice u osmom razredu.

Grafički prikaz br. 6. Broj učenika osnovnih škola s obzirom na iskazani školski uspjeh na kraju šk. godine prema unesenim podacima za šk. god. 2010./2011.

Distribucija školskih ocjena u našem uzorku učenika u šestom, sedmom i osmom razredu je negativno asimetrična, što je problem s kojim se učestalo susreću analize koje kao varijable uzimaju školski uspjeh.

Ocjenjivanje je prilikom školovanja važno kao pokazatelj učenikova uspjeha u učenju te njegova položaja u odnosu na druge i kao pokazatelj učiteljeva zadovoljstva u poučavanju i uspješnosti rada. Pretpostavljamo da su školske ocjene donekle pouzdan pokazatelj školskog znanja, međutim postavlja se pitanje jesu li one odraz pravog školskog znanja.

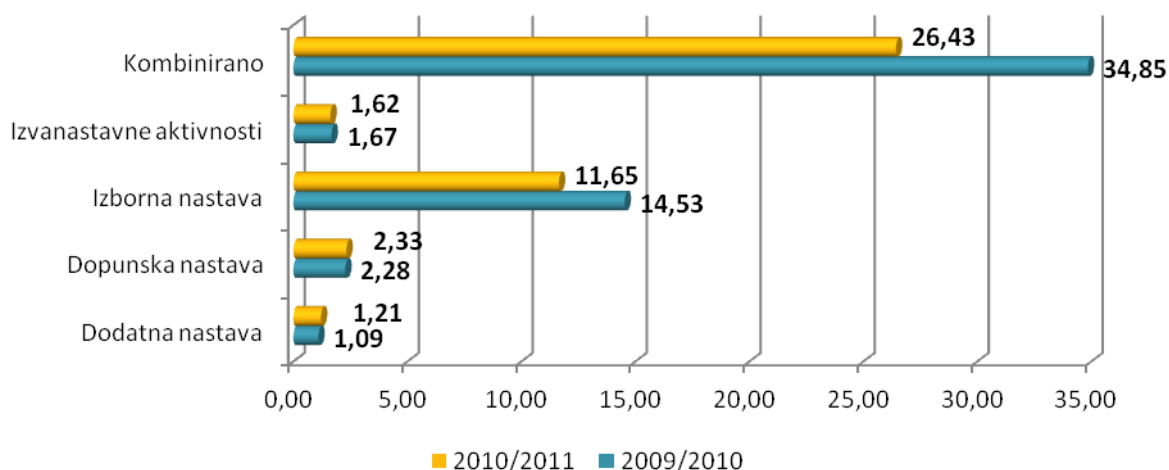
4.1.2. Nastavni program i obrazovne potrebe učenika

Iz priloženih podataka vidljivo je kako otprilike 54% učenika osnovnih škola u šk. god. 2009./2010. i 44% učenika u šk. god. 2010./2011. pohađa neki od dodatnih oblika nastave – dodatnu, dopunsku, izbornu nastavu i izvannastavne aktivnosti ili najčešće pohađa više oblika nastavnih ili izvannastavnih aktivnosti istovremeno ('kombinirane aktivnosti').

Tabelarni prikaz br. 2. Broj učenika osnovnih škola s obzirom na pohađanje drugih oblika nastave prema unesenim podacima u šk. god. 2009./2010. i šk. god. 2010./2011.

Pohađanje drugih oblika nastave	2009./2010.	2010./2011.
Dodatna nastava	192	208
Dopunska nastava	400	400
Izborna nastava	2.554	2.002
Izvanastavne aktivnosti	294	279
Kombinirane aktivnosti	6.126	4.544
Bez odgovora	8.010	9.758
Ukupno	17.576	17.191

U donjem grafičkom prikazu vidimo kako u šk. godini 2009./2010. i šk. godini 2010./2011. najveći broj učenika kombinira više nastavnih i izvanastavnih aktivnosti (34,85% i 26,43%), zatim slijedi uključenost u izbornu nastavu (14,53% i 11,65%) i dopunsku nastavu (2,28% i 2,33%) te na posljepku izvanastavne aktivnosti (1,67% i 1,62%) ili dodatnu nastavu (1,09% i 1,21%).

Grafički prikaz br. 7. Podaci o udjelu učenika osnovnih škola s obzirom na pohađanje različitih oblika nastave prema unesenim podacima u šk. god. 2009./2010. i šk. god. 2010./2011.

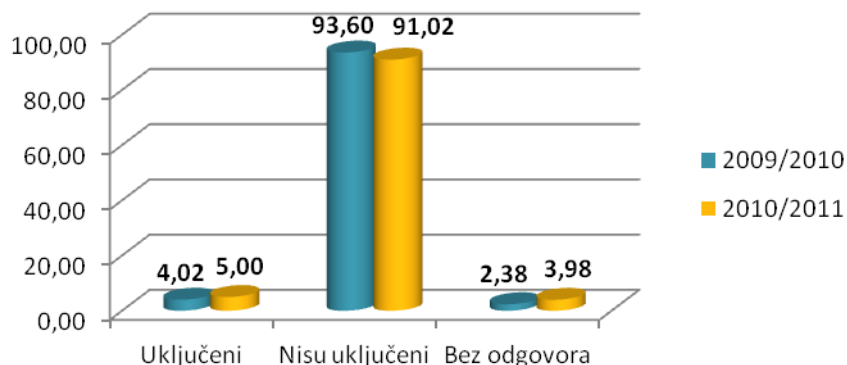
Kada govorimo o oblicima nastavnih programa, iz rezultata ankete vidljivo je da su pojedini učenici uključeni u obrazovne programe s određenim stupnjem prilagodbe pri čemu razlikujemo redovan obrazovni program uz individualizirani pristup, prilagođeni nastavni program (pojedinih predmeta ili čitavog gradiva) i poseban obrazovni program.

Iz tabelarnog prikaza br. 3 je vidljivo kako najveći broj učenika (93,60% u šk. godini 2009./2010. i 91,02% u šk. godini 2010./2011.) nije uključen u neki od oblika prilagodbe školskog programa.

Tabelarni prikaz br. 3. Broj učenika osnovnih škola uključen u određenu vrstu programa prema unesenim podacima u šk. god. 2009./2010. i šk. god. 2010./2011.

Uključenost u određene programe školovanja	2009/2010	2010/2011
Uključeni	706	859
Nisu uključeni	16.451	15.647
Bez odgovora	419	685
Ukupno	17.576	17.191

Iz grafičkog prikaza također je vidljivo kako svega 4,02% učenika u šk. godini 2009./2010. i 5,00% učenika u šk. godini 2010./2011. polazi školu prema nekoj vrsti prilagodbe programa.

Grafički prikaz br. 8. Podaci o udjelu učenika osnovnih škola uključenih u određenu vrstu programa prema unesenim podacima u šk. god. 2009./2010. i šk. god. 2010./2011.

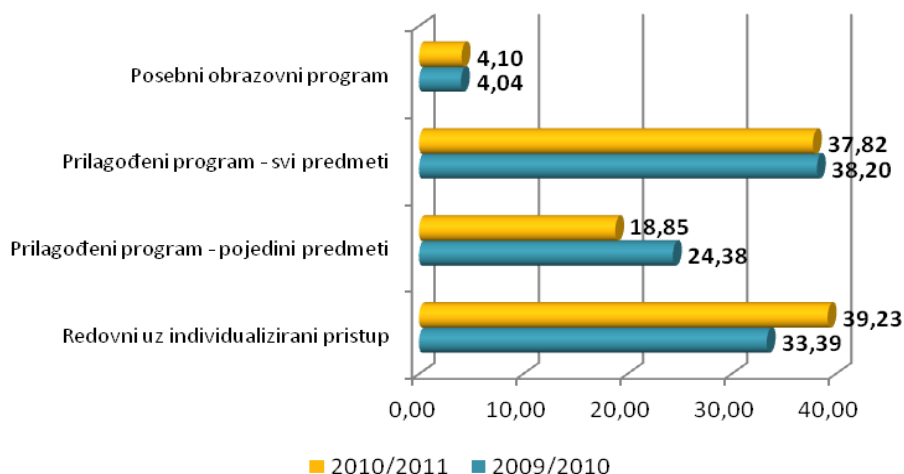
U nastavku slijedi prikaz broja učenika koji pohađaju osnovnu školu prema nekom od oblika prilagodbe programa u šk. god. 2009./2010. i šk. god. 2010./2011.

Tabelarni prikaz br. 4. Broj učenika osnovnih škola po pojedinim vrstama programa prema unesenim podacima u šk. god. 2009./2010. i šk. god. 2010./2011.

Oblik prilagodbe programa	2009./2010.	2010./2011.
Redovni uz individualizirani pristup	215	306
Prilagođeni program - pojedini predmeti	157	147
Prilagođeni program - svi predmeti	246	295
Posebni nastavni program	26	32
Ukupno	644	780

Prilagođeni program se odnosi na sadržajnu i metodičku prilagodbu dok se individualizirani pristup odnosi samo na metodičku prilagodbu u radu sa učenicima s posebnim potrebama. Odnosno, individualizirani pristup se odnosi na prilagodbu načina rada i zahtjeva prema učeniku te drugačiji pristup prema ponašanju učenika. Učenici s lakšim teškoćama u razvoju u pravilu se uključuju u redovite razredne odjele te svladavaju redovite nastavne programe uz individualizirane postupke s obzirom na posebne potrebe koje učenik ima ili prilagođene programe sukladne njihovim sposobnostima.

Posebni nastavni programi izrađeni su za učenike u kojih je prisutna mentalna retardacija kao primarna ili kao prateća teškoća. Planiranje, programiranje i neposredni odgojno-obrazovni rad s tim učenicima izvode učitelji defektolozi (edukacijsko-rehabilitacijski terapeuti). Sukladno Pravilniku o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju, za učenike s većim teškoćama osnovno školovanje ostvaruje se u posebnim odgojno obrazovnim ustanovama te u ustanovama zdravstva, socijalne skrbi i pravosuđa.

Grafički prikaz br. 9. Udio pojedinih vrsta programa učenika osnovnih škola prema unesenim podacima u šk. god. 2009./2010. (N= 644) i šk. god. 2010./2011. (N=780)

Temeljem dobivenih rezultata u šk. godini 2009./2010. i šk. god. 2010./2011. vidljivo je kako je mali broj učenika (4,02% i 5,00%) uključen u neki od oblika prilagodbe programa.

U šk. godini 2009./2010. od ukupnog broja učenika koji su uključeni u neki oblik prilagodbe programa (644 učenika), najveći broj učenika osnovnu školu pohađa po prilagođenom programu iz svih predmeta (38,20%), zatim redovnom nastavnom programu uz individualizirani pristup (33,39%), te prilagođenom programu iz pojedinih predmeta (24,38%).

U šk. godini 2010./2011. od ukupnog broja učenika koji su uključeni u neki oblik prilagodbe programa (780 učenika), najveći broj učenika osnovnu školu pohađa po redovnom nastavnom programu uz individualizirani pristup (39,23%), zatim prilagođenom programu iz svih predmeta (37,82%), te prilagođenom programu iz pojedinih predmeta (18,85%).

Najmanji broj anketiranih učenika u obje generacije osnovnu školu pohađa po posebnom programu (tek 4,04% i 4,10% učenika).

4.1.3. Zdravstvene teškoće i teškoće u razvoju

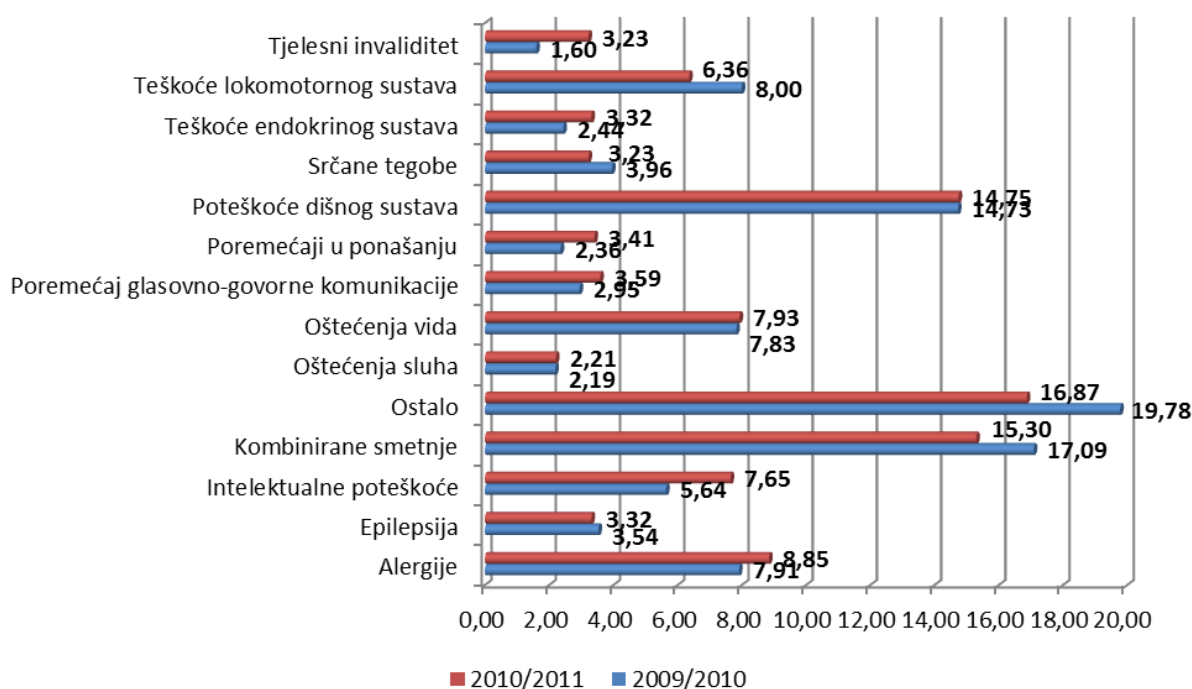
Anketom o profesionalnim namjerama učenika osnovnih škola su ujedno ispitana i mišljenja razrednika o postojanju određenih teškoća u učenju i/ili ponašanju u smislu otežanih uvjeta školovanja i rizičnih faktora za smanjen uspjeh u nastavku obrazovanja.

Podaci ukazuju na to da u šk. godini 2009./2010. ukupno 1.284 učenika (7,00% ukupnog uzorka) ima utvrđene zdravstvene teškoće ili teškoće u razvoju, dok je 1.214 učenika (6,31% ukupnog uzorka) s utvrđenim zdravstvenim teškoćama ili teškoćama u razvoju u generaciji 2010./2011. prema izjavama njihovih razrednika, odnosno stručnih suradnika škola. Također, vidljivo je kako 15.899 anketiranih učenika (90,46% ukupnog uzorka) u šk. godini 2009./2010. i 15.119 učenika (87,90% ukupnog uzorka) učenika u šk. godini 2010./2011. nema utvrđene veće zdravstvene teškoće ili teškoće u razvoju.

Tabelarni prikaz br. 5. Broj učenika osnovnih škola prema utvrđenim zdravstvenim teškoćama ili teškoćama u razvoju, prema unesenim podacima u šk. god. 2009./2010. i šk. god. 2010./2011.

Postojanje većih zdravstvenih teškoća ili teškoća u razvoju	2009./2010.	2010./2011.
Teškoće postoje	1.284	1.214
Teškoće ne postoje	15.899	15.119
Bez odgovora	393	858
Ukupno	17.576	17.191

Nadalje, napravljen je pregled udjela identificiranih teškoća za učenike kod kojih postoje utvrđene zdravstvene teškoće ili teškoće u razvoju.

Grafički prikaz br. 10. Prikaz postotka pojedinih vrsta utvrđenih zdravstvenih teškoća ili teškoća u razvoju u šk. god. 2009./2010. i šk. god. 2010./2011.

Iz dobivenih podataka vidljivo je kako je najveći postotak identificiranih teškoća u varijabli 'ostalo' (19,78% i 16,87%). Ova varijabla odnosi se na sve zdravstvene teškoće ili teškoće u razvoju koje učenici imaju, a koje nisu bile unaprijed ponuđene u anketnim listovima, stoga ukazuje na potrebu za daljnjim razvojem ankete.

Sljedeća varijabla, najizraženija u obje generacije, je varijabla pod nazivom 'kombinirane smetnje', koja je stvorena rekodiranjem u onim slučajevima u kojima ispitanici istovremeno biraju više poteškoća (najvjerojatnije ukazuje na realnu tendenciju u populaciji). U šk. godini 2009./2010. 17,09% učenika ima kombinirane smetnje, dok je u šk. godini 2010./2011. taj postotak 15,30%.

Izdvojivši ove dvije varijable, poredak najčešće izraženih teškoća u obje generacije je redom sljedeći: poteškoće dišnog sustava (14,73% i 14,75%), alergije (7,91% i 8,85%), teškoće lokomotornog sustava (8,00% i 6,36%), oštećenja vida (7,83% i 7,93%), te intelektualne poteškoće (5,64% i 7,65%).

Nakon toga slijede ostale teškoće raspoređene s manje od 4,00% u obje generacije: srčane tegobe (3,96% i 3,23%), poremećaj glasovno-govorne komunikacije (2,95% i 3,59%), epilepsija (3,54% i 3,32%), teškoće endokrinog sustava 82,44% i 3,32%), poremećaji u ponašanju (2,36% i 3,41%), oštećenja sluha (2,19% i 2,21%) te naposljetku tjelesni invaliditet (1,60% i 3,23%).

U nastavku slijedi grafički prikaz udjela utvrđenih zdravstvenih teškoća i teškoća u razvoju u obje generacije (grafički prikaz br. 10.).

4.1.4. Socioekonomski status roditelja učenika

Kada govorimo o socioekonomskom statusu roditelja učenika, primjetno je kako u oba uzorka podataka (za dvije školske godine) nedostaje veliki broj podatka o razinama obrazovanja i statusu zaposlenja očeva i majki (između 50% i 60% podataka u oba uzorka). Zbog navedenog razloga smatramo kako nije opravdano koristiti rezultate u daljnjim analizama te su rezultati prikazani deskriptivno.

Iz tabelarnih prikaza 6. i 7. je vidljivo kako nedostaje ili nije unesen veliki broj podatka o razinama obrazovanja oca (47,09% u šk. god. 2009./2010. i 59,38% u šk. god. 2010./2011.), te razini obrazovanja majke (46,15% u šk. god. 2009./2010. i 58,79% u šk. god. 2010./2011.).

Tabelarni prikaz br. 6. Razina obrazovanja oca prema unesenim podacima u šk. god. 2009./2010. i šk. god. 2010./2011.

Razina obrazovanja oca	2009./2010.	2010./2011.
Nepotpuna osmogodišnja škola	77	80
Osmogodišnja škola	970	733
Srednja škola	6.848	5.189
Stručni ili sveučilišni studij	1.404	981
Bez odgovora	8.277	10.208
Ukupno	17.576	17.191

Iz dobivenih rezultata je vidljivo kako je najveći broj očeva anketiranih učenika završio srednju školu (38,96% i 30,18%), zatim stručni ili sveučilišni studij (7,99% i 5,71%), osmogodišnju školu (5,52% i 4,26%) te najmanji udio očeva nema završenu osnovnu školu (0,44% i 0,47%).

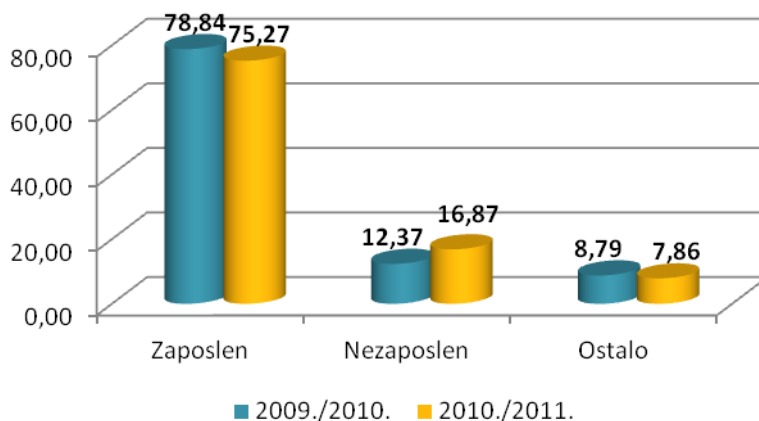
Tabelarni prikaz br. 7. Razina obrazovanja majke prema unesenim podacima u šk. god. 2009./2010. i šk. god. 2010./2011.

Razina obrazovanja majke	2009./2010.	2010./2011.
Nepotpuna osmogodišnja škola	90	107
Osmogodišnja škola	1.516	1.053
Srednja škola	6.480	4.914
Stručni ili sveučilišni studij	1.379	1.010
Bez odgovora	8.111	10.107
Ukupno	17.576	17.191

Iz gornjeg tabelarnog prikaza je vidljivo kako je najveći broj majki anketiranih učenika završio srednju školu (36,87% i 28,58%), zatim osmogodišnju školu (8,63% i 6,13%) ili stručni ili sveučilišni studij (7,85% i 5,88%), dok najmanji broj majki nema završenu osnovnu školu (0,51% i 0,62%).

U sljedećim grafovima dan je prikaz statusa zaposlenosti/nezaposlenosti roditelja anketiranih učenika osnovnih škola. Iz dobivenih rezultata vidljivo je kako je tek u polovini slučaja dobiven povratan odgovor o statusu zaposlenosti/nezaposlenosti roditelja (za 9.867 i 7.504 očeva te 10.003 i 7.598 majki od ukupnog uzorka anketiranih učenika u šk. godini 2009./2010. i 2010./2011.).

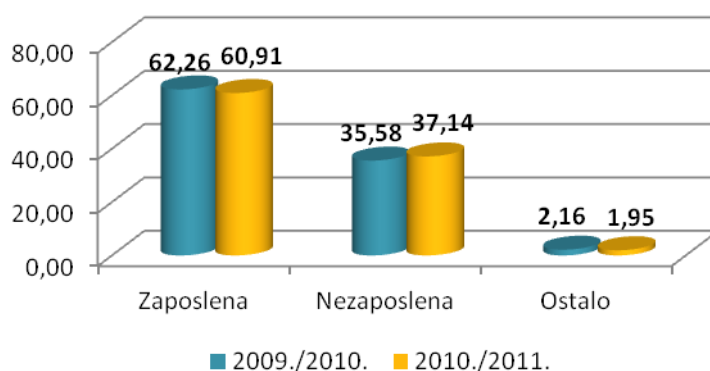
Kada govorimo o zaposlenosti očeva, iz dobivenih rezultata je vidljivo kako je najveći broj očeva zaposlen - 78,84% u šk. god. 2009./2010. i 75,27% u šk. god. 2010./2011. Usporedivši dvije školske godine vidljiv i pad zaposlenosti, odnosno porast broja nezaposlenih očeva (sa 12,37% na 16,87%).

Grafički prikaz br. 11. Prikaz udjela očeva prema statusu (ne)zaposlenosti prema unesenim podacima u šk. god. 2009./2010. (N= 9.867) i šk. god. 2010./2011. (N=7.504)

Kada govorimo o zaposlenosti majki, vidljivo je kako je najveći broj majki u šk. god. 2009./2010. zaposlen (62,26%) kao i u šk. god. 2010./2011. (60,91%) premda je usporedivši dvije školske godine ponovo vidljiv pad zaposlenosti, odnosno porast broja nezaposlenih majki (sa 35,58% na 37,14%).

Jednako tako, postoji razlika u dobivenim rezultatima u varijabli pod nazivom 'ostalo' (može se odnositi na sve preostale statuse osim zaposlenosti/nezaposlenosti – umirovljenje roditelja, status HVB-a, osobe s invaliditetom, preminulog roditelja i slično). U ovoj varijabli vidljivo je kako je u obje šk. godine postotak očeva u ovoj skupini veći (8,79% i 7,86%) od postotka majki (2,16% i 1,95%).

Grafički prikaz br. 12. Prikaz udjela majki prema statusu (ne)zaposlenosti prema unesenim podacima u šk. god. 2009./2010. (N= 10.003) i šk. god. 2010./2011. (N=7.598)

Općenito, možemo reći kako je veći broj zaposlenih očeva (78,84% i 75,27%) u odnosu na majke (62,26% i 60,91%), odnosno kako je veći postotak nezaposlenih majki (35,58% i 37,14%) od očeva (12,37% i 16,87%) u obje prikazane školske godine.

4.2. Profesionalne namjere učenika osnovnih škola

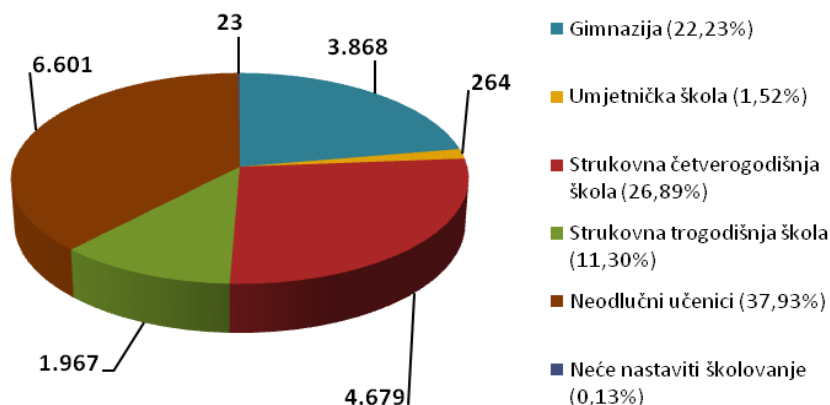
Jedan od glavnih ciljeva ovog rada bio je ukazati na strukturu i vrstu profesionalnih namjera učenika završnih razreda osnovnih škola u Republici Hrvatskoj za školsku godinu 2009./2010. i školsku godinu 2010./2011.

U donjoj tablici (br. 8) dan je prikaz svih dobivenih rezultata za obje školske godine.

Tabelarni prikaz br. 8. Profesionalne namjere učenika prema unesenim podacima u šk. god. 2009./2010. i šk. god. 2010./2011.

Profesionalne namjere učenika	2009./2010.	2010./2011.
Gimnazija	3.868	3.852
Umjetnička škola	264	234
Strukovna četverogodišnja škola	4.679	4.651
Strukovna trogodišnja škola	1.967	1.856
Neodlučni učenici	6.601	6.422
Neće nastaviti školovanje	23	29
Bez odgovora	174	147
Ukupno	17.576	17.191

Iz dobivenih rezultata vidljivo je kako se u šk. godini 2009./2010. najveći broj učenika može svrstati u kategoriju 'neodlučnih učenika' (37,56%), odnosno onih koji do trenutka popunjavanja ankete nisu donijeli jasnu odluku o nastavku školovanja ili željenom obrazovnom programu. U šk. godini 2010./2011. vidljiv je sličan trend, odnosno najveći broj učenika može se ponovo svrstati u kategoriju 'neodlučnih učenika' (37,36%).

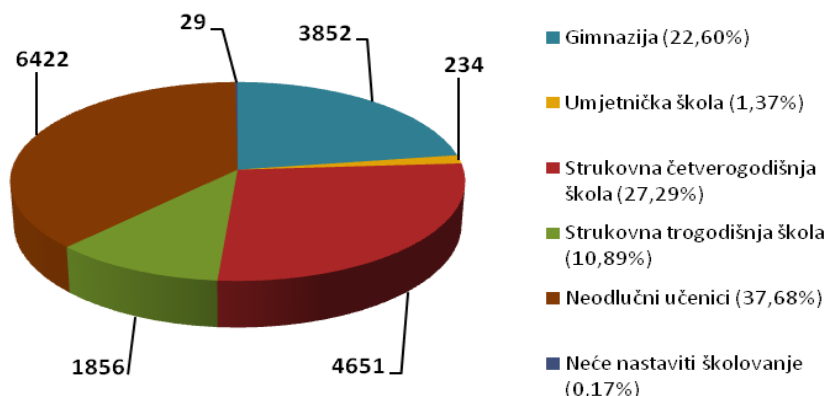
Grafički prikaz br. 13. Prikaz udjela profesionalnih namjera učenika osnovnih škola prema unesenim podacima u šk. god. 2009./2010. (N= 17.402)

Kada govorimo o nastavku školovanja i odabiru obrazovnih programa, dobiveni rezultati pokazali su kako je interes za pojedinim obrazovnim razinama i područjima vrlo sličan u šk. godini 2009./2010. i šk. godini 2010./2011.

Na prvom mjestu zastupljenosti interesa su četverogodišnji strukovni programi te 26,62% učenika u šk. godini 2009./2010. i 27,05% učenika u šk. godini 2010./2011. želi upisati neki od četverogodišnjih obrazovnih programa.

Nešto manji postotak učenika želio bi upisati gimnazijski obrazovni program - 22,01% učenika u šk. godini 2009./2010. i 22,41% učenika u šk. godini 2010./2011., dok strukovne trogodišnje škole želi upisati 11,19% učenika u šk. godini 2009./2010. i 10,80% učenika u šk. godini 2010./2011.

Najrjeđe su se učenici odlučivali za obrazovne programe umjetničkih škola, svega 1,50% učenika bi željelo upisati umjetničku školu u šk. godini 2009./2010. i 1,36% učenika u šk. godini 2010./2011.

Grafički prikaz br. 14. Prikaz udjela profesionalnih namjera učenika osnovnih škola prema unesenim podacima u šk. god. 2010./2011. (N= 17.044)

Vrlo mali broj učenika se prilikom odabira izjasnilo kako nemaju namjeru nastaviti školovanje – svega 23 učenika (0,13%) u šk. god. 2009./2010. i 29 učenika (0,17%) u šk. god. 2010./2011. Ovi podaci u skladu su s podacima Eurostata o udjelu stanovništva od 20 do 24 godine sa završenim srednjoškolskim obrazovanjem (ISCED razina 3a, 3b ili 3c) koji pokazuju da je u Hrvatskoj 2006. godine taj udio bio bolji od europskog prosjeka i iznosio 94,6%, u usporedbi s europskih 78,1%. (MZSS, 2008).

Iz prikupljenih rezultata vidljivo je i kako određeni broj učenika nije odgovorio na ovo pitanje - 174 učenika (0,99%) u šk. god. 2009./2010. i 147 učenika (0,86%) u šk. god. 2010./2011. Možemo samo pretpostaviti kako su učenici ovo pitanje ili previdjeli ili je moguće da još uvijek nisu odlučili što učiniti nakon završene osnovne škole.

Objedinivši podatke za obje školske godine, napravili smo sadržajnu analizu odgovora učenika o željenom obrazovnom programu svrstavši navedene izbore učenika u 13 obrazovnih sektora (navedenih u tablicama br. 9 i 10), željevši usporediti te podatke s podacima sa tržišta rada.

Kada govorimo o četverogodišnjim strukovnim programima, tri najzastupljenija odabrana sektora su ekonomija, trgovina i poslovna administracija (odabralo 27,35% učenika), elektrotehnika i računalstvo (odabralo 19,61% učenika) te zdravstvo i socijalna skrb (odabralo 19,12% učenika). U većem postotku su ujedno zastupljeni sektori turizma i ugostiteljstva (odabralo 7,70% učenika), prometa i logistike (odabralo 6,55% učenika) te graditeljstva i geodezije (odabralo 5,29% učenika).

Najmanje zastupljen sektor je sektor tekstila i kože koji je odabralo svega 19 učenika (0,21%). Svi rezultati prikazani su u dolje navedenoj tablici (tabelarni prikaz br. 9).

Tabelarni prikaz br. 9. Profesionalne namjere učenika prema strukovnim sektorima za četverogodišnje strukovno obrazovanje u šk. god. 2009./2010. i šk. god. 2010./2011. objedinjeno

Četverogodišnji strukovni programi	Broj učenika	%
Poljoprivreda, prehrana i veterina	432	4,69
Šumarstvo, prerada i obrada drva	135	1,46
Geologija, rudarstvo, nafta i kemijska tehnologija	115	1,25
Tekstil i koža	19	0,21
Grafička tehnologija i audio-vizualno oblikovanje	212	2,30
Strojarstvo, brodogradnja i metalurgija	284	3,08
Elektrotehnika i računalstvo	1.808	19,61
Graditeljstvo i geodezija	488	5,29
Ekonomija, trgovina i poslovna administracija	2.522	27,35
Turizam i ugostiteljstvo	710	7,70
Promet i logistika	604	6,55
Zdravstvo i socijalna skrb	1.763	19,12
Osobne, usluge zaštite i druge usluge	128	1,39
Ukupno	9.220	100,00

Kada govorimo o trogodišnjim strukovnim programima (tabelarni prikaz br. 10), tri najzastupljenija sektora su turizam i ugostiteljstvo (odabralo 27,63% učenika), strojarstvo, brodogradnja i metalurgija (odabralo 23,34% učenika) i osobne, usluge zaštite i druge usluge (odabralo 17,25% učenika). U većem postotku su ujedno zastupljeni sektori elektrotehnike i računalstva (odabralo 8,21% učenika), ekonomije, trgovine i poslovne administracije (odabralo 7,52% učenika) te prometa i logistike (odabralo 6,78% učenika).

Najmanje zastupljeni sektori su geologija, rudarstvo, nafta i kemijska tehnologija koji odabire svega 5 učenika (0,13%) te zdravstvo i socijalna skrb koji odabire 2 učenika (0,05%). Ovi rezultati prikazani su u dolje navedenoj tablici (tabelarni prikaz br. 10).

Usporedivši rezultate odabira četverogodišnjih strukovnih programa s potrebama tržišta rada na uzorku registriranih nezaposlenih osoba do 29 godina starosti prema stupnju složenosti poslova za srednju stručnu spremu, vidimo da u najvećem broju slučajeva učenici biraju zanimanja koja nisu u skladu s potražnjom na tržištu rada. Prema podacima HZZ-a krajem veljače 2012. godine, najveći broj registriranih nezaposlenih osoba do 29 godina po zanimanjima srednje stručne spreme bili su prodavači, administrativni službenici i ekonomisti (tabelarni prikaz br. 11).

Pri usporedbi profesionalnih namjera učenika s podacima s tržišta rada, uzeli smo podatke za starosnu dob do 29 godina jer smatramo da postoji drugačija dinamika tržišta rada u ovoj starosnoj skupini u odnosu na čitavu populaciju nezaposlenih osoba evidentiranih pri Hrvatskome zavodu za zapošljavanje.

Tabelarni prikaz br. 10. Profesionalne namjere učenika prema strukovnim sektorima za trogodišnje strukovno obrazovanje u šk. god. 2009./2010. i šk. god. 2010./2011. objedinjeno

Trogodišnji strukovni programi	Broj učenika	%
Poljoprivreda, prehrana i veterina	99	2,62
Šumarstvo, prerada i obrada drva	75	1,99
Geologija, rudarstvo, nafta i kemijska tehnologija	3	0,08
Tekstil i koža	13	0,34
Grafička tehnologija i audio-vizualno oblikovanje	5	0,13
Strojarstvo, brodogradnja i metalurgija	881	23,34
Elektrotehnika i računalstvo	310	8,21
Graditeljstvo i geodezija	153	4,05
Ekonomija, trgovina i poslovna administracija	284	7,52
Turizam i ugostiteljstvo	1.043	27,63
Promet i logistika	256	6,78
Zdravstvo i socijalna skrb	2	0,05
Osobne, usluge zaštite i druge usluge	651	17,25
Ukupno	3.775	100,00

Tabelarni prikaz br. 11. Registrirane nezaposlene osobe do 29 godina prema stupnju složenosti za srednju stručnu spremu po zanimanjima krajem veljače 2012. godine

Zanimanje	Broj NO/TZ
Prodavač	9.757
Administrativni službenik	4.222
Ekonomski službenik	4.003
Konobar	3.760
Kuhar	3.696
Frizer	2.874
Automehaničar	1.867
Hotelijsko-turistički službenik	1.790
Elektrotehničar	1.587
Komercijalni službenik	1.381

Donekle je sličan rezultat usporedbe odabira trogodišnjih strukovnih programa s potrebama tržišta rada, pri čemu je vidljivo kako učenici u velikom postotku odabiru upravo obrazovne sektore turizma i ugostiteljstva (27,63% učenika) te osobnih usluga (17,25%).

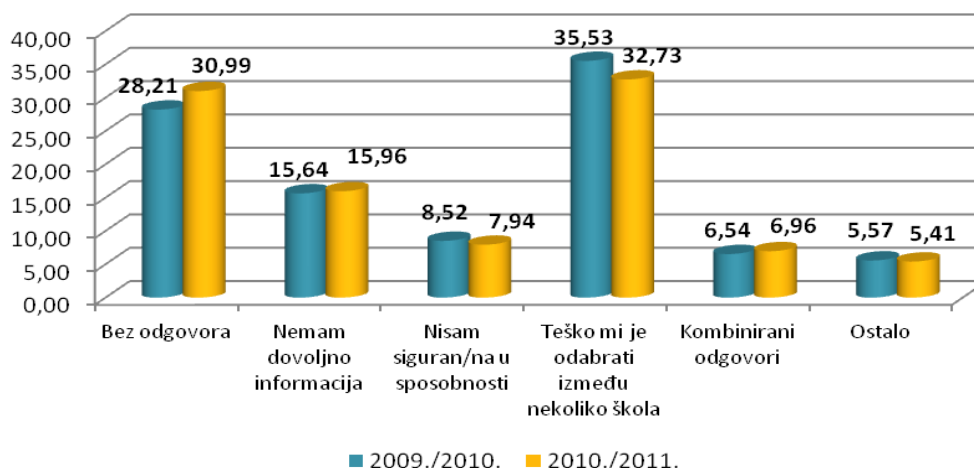
4.3. Teškoće pri donošenju odluke o izboru zanimanja

U sljedećoj tablici (br. 11) prikazani su podaci o broju učenika osnovnih škola u šk. god. 2009./2010. i 2010./2011. prema iskazanim teškoćama pri donošenju odluke o izboru zanimanja koje navode učenici.

Tabelarni prikaz br. 12. Teškoće pri donošenju odluke o izboru zanimanja prema unesenim podacima u šk. god. 2009./2010. i šk. god. 2010./2011.

Teškoće pri donošenju odluke o nastavku obrazovanja	2009./2010.	2010./2011.
Bez odgovora	4.958	5.328
Nemam dovoljno informacija	2.749	2.744
Nisam siguran/na u sposobnosti	1.497	1.365
Teško mi je odabrati između nekoliko škola	6.244	5.627
Kombinirani odgovori	1.149	1.197
Ostalo	979	930
Ukupno	17.576	17.191

Premda velik broj učenika nije dao odgovor na postavljeno pitanje (28,21% i 30,99%), vidljivo je da u najvećem postotku učenici imaju poteškoće odabira između nekoliko škola ili obrazovnih programa (35,53% i 32,73% anketiranih učenika). Nešto manji broj učenika smatra da nema dovoljno informacija o obrazovnim programima (15,64% i 15,96%) što također predstavlja poteškoću prilikom donošenja odluke o izboru zanimanja. Ujedno je vidljivo da znatan broj učenika sumnja u svoje sposobnosti za završetak željenog programa, u što sumnja čak 8,52% i 7,94% anketiranih učenika.

Grafički prikaz br. 15. Prikaz udjela teškoća pri donošenju odluke o izboru zanimanja učenika osnovnih škola prema unesenim podacima u šk. god. 2009./2010. i šk. god. 2010./2011.

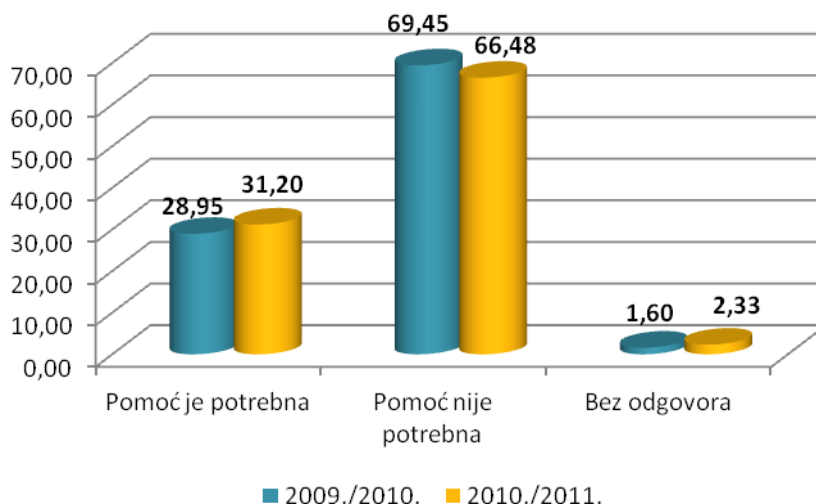
Jedan dio učenika naveo je više mogućih ponuđenih odgovora, tzv. 'kombinirani odgovor' (6,54% i 6,96%), dok se određeni dio učenika odlučio za odgovor 'ostalo' koji označava druge mogućnosti koje učenicima nisu bile direktno ponuđene prilikom ispunjavanja ankete (5,57% i 5,41%).

4.3.1. Iskazana potreba za pomoći stručnjaka - procjena učenika

Kada govorimo o iskazanoj procjeni potrebe za pomoći od strane stručnih savjetnika za profesionalno usmjeravanje, iz rezultata je vidljivo kako najveći broj učenika u obje generacije procjenjuje kako im pomoć stručnjaka nije potrebna (69,45% i 66,48%), dok manji broj učenika procjenjuje kako im je pomoć potrebna (28,95% i 31,20%). Svega nekolicina učenika nije odgovorila na ovo pitanje (1,60% i 2,33%).

Tabelarni prikaz br. 13. Iskazana potreba za pomoći prilikom donošenja odluke o izboru zanimanja prema unesenim podacima u šk. god. 2009./2010. i šk. god. 2010./2011.

Pomoć stručnjaka za profesionalno usmjeravanje	2009./2010.	2010./2011.
Pomoć je potrebna	5.088	5.363
Pomoć nije potrebna	12.206	11.428
Bez odgovora	282	400
Ukupno	17.576	17.191

Grafički prikaz br. 16. Prikaz potrebe za pomoći stručnjaka pri donošenju odluke o izboru zanimanja učenika osnovnih škola prema unesenim podacima u šk. god. 2009./2010. i šk. god. 2010./2011.

Premda možemo pretpostaviti da učenici koji nisu odgovorili na postavljeno pitanje o teškoćama pri donošenju odluke o izboru zanimanja ili su se odlučili za odgovor 'ostalo' (33,78% i 36,40%) nemaju teškoće pri donošenju odluke o izboru zanimanja, ostatak učenika izabrao je jedan ili više ponuđenih odgovora - 66,22% u šk. god. 2009./2010. i 63,60% u šk. god. 2010./2011. Međutim, svega 28,95% i 31,20% anketiranih učenika voljno je potražiti pomoć stručnjaka za profesionalno usmjeravanje koji im pri tome mogu pomoći.

4.3.2. Razlozi upućivanja na profesionalno usmjeravanje - procjena razrednika

U anketi smo razrednicima učenika osnovnih škola postavili pitanje je li učenicima potrebno profesionalno usmjeravanje, zašto smatraju da bi učenicima bile potrebne usluge profesionalnog usmjeravanja i koja vrsta pomoći (usluga profesionalnog usmjeravanja) bi im bila najpotrebnija.

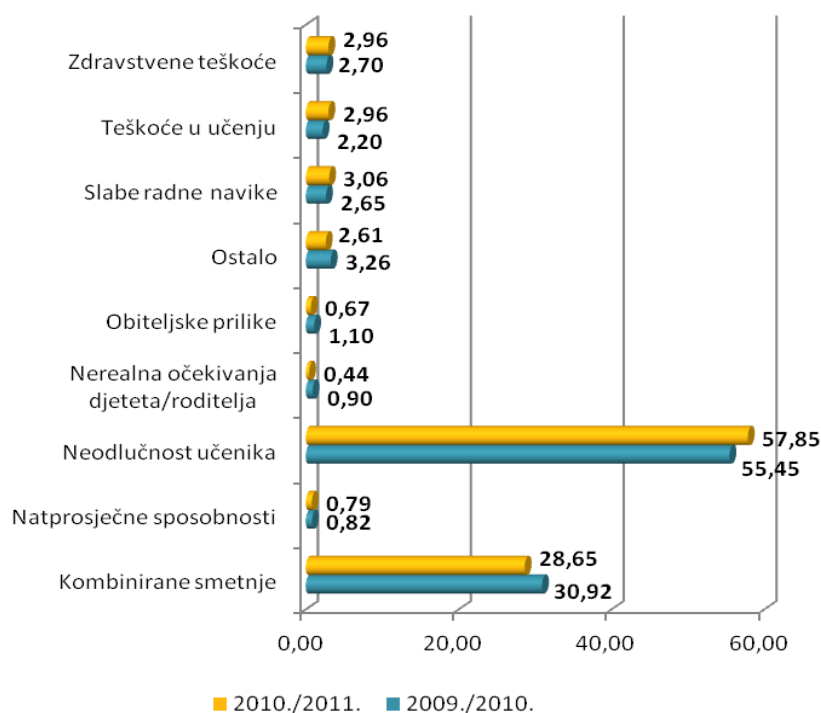
U sljedećoj tablici (br. 11) prikazani su podaci o razlozima upućivanja učenika osnovnih škola na profesionalno usmjeravanje u šk. god. 2009./2010. i 2010./2011. Iz podataka je vidljivo kako velik broj razrednika nije odgovorio na ovo pitanje - u 60,22% slučajeva u šk. god. 2009./2010. te 63,29% slučajeva u šk. god. 2010./2011.

Tabelarni prikaz br. 14. Teškoće pri donošenju odluke o izboru zanimanja prema unesenim podacima u šk. god. 2009./2010. i šk. god. 2010./2011.

Upućivanje na profesionalno usmjeravanje	2009./2010.	2010./2011.
Bez odgovora	10.584	10.880
Kombinirane smetnje	2.162	1.808
Natprosječne sposobnosti	57	50
Neodlučnost učenika	3.877	3.651
Nerealna očekivanja djeteta/roditelja	63	28
Obiteljske prilike	77	42
Ostalo (drugi razlozi)	228	165
Slabe radne navike	185	193
Teškoće u učenju	154	187
Zdravstvene teškoće	189	187
Ukupno	17.576	17.191

Iz navedenih rezultata vidljivo je kako su najčešći razlozi za upućivanje učenika na profesionalno usmjeravanje neodlučnost učenika (57,85% i 55,45%) te kombinirane smetnje (28,65% i 30,92%). Najrjeđe navedeni razlozi su obiteljske prilike (0,67% i 1,10%) te nerealna očekivanja djeteta i/ili roditelja (0,44% i 0,90%).

U grafičkom prikazu (br. 17) dan je prikaz odgovora razrednika prema svim navedenim razlozima upućivanja učenika na profesionalno usmjeravanje, pri čemu su radi jasnije slike navedenih razloga izostavljeni rezultati 'bez odgovora'.

Grafički prikaz br. 17. Prikaz razloga za upućivanje učenika osnovnih škola na profesionalno usmjeravanje (u postotku) prema unesenim podacima u šk. god. 2009./2010. (N=6.992) i šk. god. 2010./2011. (N=6.311)

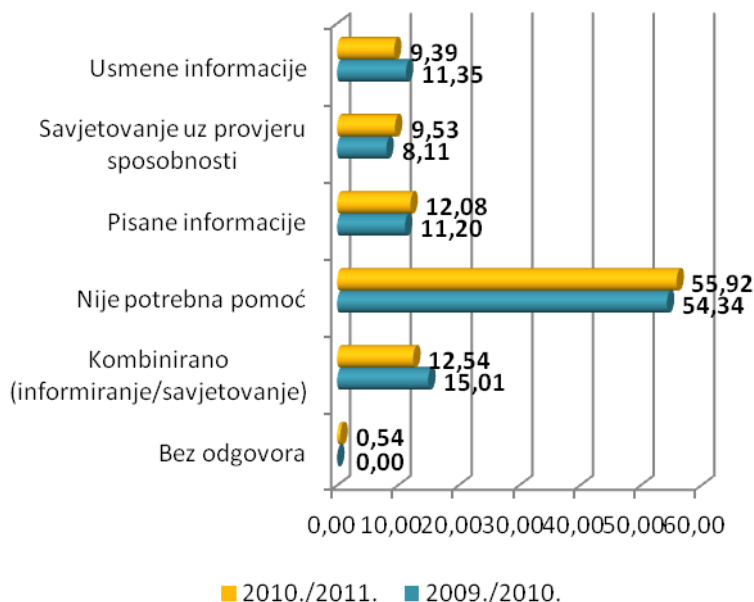
4.3.3. Potrebna vrsta usluga profesionalnog usmjeravanja – procjena razrednika

Ujedno smo razrednike pitali koja je vrsta usluga profesionalnog usmjeravanja potrebna učenicima – pisane ili usmene informacije, savjetovanje uz procjenu sposobnosti ili kombinacija nekih vrsta usluga. U najvećem broju slučajeva (55,92% i 54,34%) razrednici smatraju da učenicima osnovnih škola nije potrebna pomoć pri odabiru zanimanja.

Tabelarni prikaz br. 15. Odgovori razrednika o potrebi pomoći učenicima pri donošenju odluke o izboru zanimanja prema unesenim podacima u šk. god. 2009./2010. i šk. god. 2010./2011.

Potrebna pomoć pri odabiru zanimanja - odgovori razrednika	2009./2010.	2010./2011.
Bez odgovora	0	93
Kombinirano (informiranje/savjetovanje)	2.638	2.155
Nije potrebna pomoć	9.550	9.614
Pisane informacije	1.968	2.077
Savjetovanje uz provjeru sposobnosti	1.425	1.638
Usmene informacije	1.995	1.614
Ukupno	17.576	17.191

Iz prikazanih rezultata (grafički prikaz br. 18) je vidljivo da razrednici ili stručni suradnici škola najčešće navode kombinirano informiranje i savjetovanje (12,54% i 15,01%) i pisane informacije (12,08% i 11,20%) kao preferirane usluge profesionalnog usmjeravanja; zatim slijede usmene informacije učenicima (9,39% i 11,35%) dok je najrjeđe birana usluga savjetovanje uz provjeru sposobnosti (9,53% i 8,11%).

Grafički prikaz br. 18. Udio odgovora razrednika o pomoć ili uslugama profesionalnog usmjeravanja potrebnim učenicima pri donošenju odluke o izboru zanimanja prema unesenim podacima u šk. god. 2009./2010. i šk. god. 2010./2011.

5. RASPRAVA

Iz podataka o sociodemografskim obilježjima učenika vidljivo da je ukupno obrađen jednak udio učenika (50%) i učenica (50%) u obje šk. god. - 2009./2010. i 2010./2011.

Rezultati su pokazali kako u obje šk. godine na kraju šestog i sedmog razreda najveći broj učenika ima ocjenu vrlo dobar (između 36% i 41%), dok je na kraju osmog razreda najučestalija ocjena odličan, što izjavljuje otprilike 43% učenika u obje šk. godine. Kako bi se izbjegao ovaj problem i dobili pouzdaniji pokazatelji znanja učenika mogu se koristiti ocjene postignute na 1. polugodištu, koje se općenito smatraju objektivnijom mjerom znanja učenika.

Iz priloženih podataka vidljivo je kako između 44% i 54% učenika osnovnih škola u šk. god. 2009./2010. i 2010./2011. pohađa neki od dodatnih oblika nastave. Najveći broj učenika kombinira više nastavnih i izvannastavnih aktivnosti (između 26% i 35% učenika), dok je najmanji broj učenika uključen samo u izvannastavne aktivnosti (oko 2%) ili dodatnu nastavu (oko 1%). Kada govorimo o oblicima nastavnih programa, vidljivo je kako najveći broj učenika (otprilike 90% učenika) u šk. godini 2009./2010. i šk. godini 2010./2011. nije uključen u neki od oblika prilagodbe školskog programa. U šk. godini 2009./2010., od ukupnog broja učenika koji su uključeni u neki oblik prilagodbe programa, najveći broj učenika osnovnu školu pohađa po prilagođenom programu iz svih predmeta (38%), dok u šk. godini 2010./2011. najveći broj učenika osnovnu školu pohađa po redovnom nastavnom programu uz individualizirani pristup (39%). Najmanji broj anketiranih učenika (od ukupnog broja učenika koji su uključeni u neki oblik prilagodbe programa) u obje generacije osnovnu školu pohađa po posebnom programu (oko 4% učenika).

Iz podataka o zdravstvenim teškoćama i teškoćama u razvoju vidljivo je kako je otprilike 7% učenika identificirano kao učenici sa zdravstvenim poteškoćama ili teškoćama u razvoju (prema izjavama razrednika). Prilikom odabira ponuđenih kategorija teškoća najveći postotak učenika identificiran je u varijabli 'ostalo' (20% i 17%) i varijabli 'kombinirane smetnje' (17% i 15%). Varijabla 'kombinirane smetnje' ukazuje na slučajeve u kojima ispitanici istovremeno biraju više poteškoća. Izdvojivši ove dvije varijable, poredak najčešće izraženih teškoća u obje generacije je sljedeći: poteškoće dišnog sustava (oko 15%), alergije (oko 8%), teškoće lokomotornog sustava (oko 7,5%), oštećenja vida (oko 8%) te intelektualne poteškoće (oko 6%), dok su najmanje učestala oštećenja sluha (oko 2%) i tjelesni invaliditet (između 2 i 3%).

Jedan od glavnih ciljeva ovog rada bio je ukazati na strukturu i vrstu profesionalnih namjera učenika završnih razreda osnovnih škola u Republici Hrvatskoj za šk. god. 2009./2010. i šk. god. 2010./2011. Iz dobivenih rezultata vidljivo je kako je u obje šk. godine najveći broj učenika koji se mogu svrstati u kategoriju 'neodlučnih učenika' (oko 38%), odnosno učenika koji do trenutka popunjavanja ankete nisu donijeli jasnu odluku o nastavku školovanja ili željenom obrazovnom programu. Također, interes za pojedinim obrazovnim područjima vrlo je sličan u obje školske godine. Najveći broj učenika odlučio je upisati četverogodišnji strukovni program (oko 27% učenika), gimnazijski obrazovni program (oko 22%) a zatim strukovne trogodišnje škole (oko 11%). Najrjeđe su se učenici odlučivali za obrazovne programe umjetničkih škola (oko 1,50%). Manje od 0,2% učenika izjasnilo kako ne želi nastaviti srednjoškolsko školovanje. Ovi podaci u skladu su s podacima Eurostata o udjelu stanovništva od 20 do 24 godine sa završenim srednjoškolskim obrazovanjem (ISCED razina 3a, 3b ili 3c) koji pokazuju da je u Hrvatskoj 2006. godine taj udio bio bolji od europskog prosjeka i iznosio 94,6%, u usporedbi s europskih 78,1%. (MZSS, 2008).

Kada govorimo o četverogodišnjim strukovnim programima, tri najzastupljenija sektora su ekonomija, trgovina i poslovna administracija (odabralo 28%), elektrotehnika i računalstvo (odabralo 20% učenika) te zdravstvo i socijalna skrb (odabralo 19% učenika), dok je najmanje zastupljen sektor tekstila i kože koji je odabralo svega 19 učenika (0,21%).

Prilikom odabira trogodišnjih strukovnih programa tri najzastupljenija sektora su turizam i ugostiteljstvo (odabralo 28% učenika), strojarstvo, brodogradnja i metalurgija (odabralo 23% učenika) i osobne, usluge zaštite i druge usluge (odabralo 17% učenika), dok su najmanje zastupljeni sektori geologija, rudarstvo, nafta i kemijska tehnologija koji odabire svega 5 učenika (0,13%) te zdravstvo i socijalna skrb koji odabire 2 učenika (0,05%).

Usporedivši rezultate odabira trogodišnjih i četverogodišnjih strukovnih programa s potrebama tržišta rada, vidimo kako učenici na prvom mjestu biraju zanimanja koja trenutno nisu tražena na tržištu rada. Upravo u ujednačavanju znanja i vještina učenika s potrebama tržišta rada leži potencijal ranih intervencija, odnosno profesionalnog usmjeravanja učenika. Cilj informativnog i savjetodavnog rada upravo je prevencija dugotrajne nezaposlenosti i socijalne isključenosti onog trena kada učenici stupe na tržište rada, stoga su ovi rezultati svojevrsan pokazatelj potrebe učenika osnovnih škola za kontinuiranim profesionalnim usmjeravanjem.

Premda veliki broj učenika nije dao odgovor na postavljeno pitanje o teškoćama s kojima se susreću prilikom donošenja odluke o nastavku školovanja (oko 30%), vidljivo je da u najvećem postotku učenici imaju poteškoće odabira između nekoliko škola ili obrazovnih programa (33-36% anketiranih učenika). Oko 16% učenika smatra da nema dovoljno informacija o obrazovnim programima, oko 8% anketiranih učenika sumnja u svoje sposobnosti, odnosno nisu sigurni mogu li završiti obrazovni program koji bi željeli upisati, a oko 7% učenika navelo je više od jedne ponuđene mogućnosti.

Premda je moguće da učenici koji nisu odgovorili na postavljeno pitanje o teškoćama pri donošenju odluke o izboru zanimanja ili su se odlučili za odgovor 'ostalo' (34-36%) nemaju teškoće pri donošenju odluke o izboru zanimanja, oko 65% učenika odlučilo se za jedan ili više ponuđenih odgovora u obje školske godine. Istovremeno je svega 29-32% anketiranih učenika voljno potražiti pomoć stručnjaka za profesionalno usmjeravanje koji im pri tome mogu pomoći. Iz ove razlike proizlazi pitanje zašto učenici nisu voljni potražiti pomoć, odnosno znaju li u čemu se sastoji ta pomoć i tko im može pomoći prilikom odabira daljnjeg obrazovanja. Jedan od načina pristupanja problemu nedovoljne informiranosti o obrazovnim programima, ali i uslugama profesionalnog usmjeravanja, jest poučavanje stručnih suradnika škola da preuzmu aktivnu ulogu u procesu profesionalnog usmjeravanja te primjena tzv. "sustava lijevka". Ovaj sustav primjenjuje se u Hrvatskome zavodu za zapošljavanje upravo kako bi omogućio da najveći broj učenika bude grupno informiran i savjetovan, te da se najpotrebitiji učenici uključuju u psihološko medicinsku obradu (npr. učenici s teškoćama u razvoju, zdravstvenim teškoćama, teškoćama u učenju i problemima ponašanja, učenici kojima prijeti napuštanje školovanja i sl.).

Također, u anketi smo postavili pitanja razrednicima učenika osnovnih škola (ili stručnim suradnicima škola, ukoliko razrednik nije bio u mogućnosti popunjavati anketni list) je li uenicima potrebno profesionalno usmjeravanje, zašto smatraju da bi uenicima bile potrebne usluge profesionalnog usmjeravanja i koja vrsta pomoći. Navedeni podaci o procjeni razrednika o vrsti i zastupljenosti teškoća u učenju i/ili ponašanju su dobiveni sadržajnom analizom odgovora. U najvećem broju slučajeva (oko 55%) razrednici smatraju da uenicima osnovnih škola nije potrebna pomoć pri odabiru zanimanja, što nije u skladu s izjavama učenika (oko 65% učenika ima potrebu za nekim vidom pomoći). U preostalim slučajevima razrednici ili stručni suradnici škola najčešće navode potrebu za kombiniranim informiranjem i savjetovanjem učenika (oko 14%) i pisanim informacijama (oko 12%) kao preferiranim uslugama profesionalnog usmjeravanja; zatim slijede usmene informacije uenicima (oko 10%) dok je najrjeđe birana usluga savjetovanje uz provjeru sposobnosti (oko 9%). Njihov izbor u skladu je s tendencijom da što veći broj učenika bude informiran, nešto manji broj uključen u grupna savjetovanja, a najmanji broj učenika prolazi cjelokupni postupak savjetovanja uz procjenu sposobnosti, koji je najzahtjevniji te koristi najviše resursa. Usporedbom izjava učenika i razrednika vidimo kako je otprilike 8% učenika izjavilo kako sumnjaju u svoje sposobnosti prilikom upisa u srednju školu, pri čemu se procjena učenika i razrednika u velikoj mjeri slaže.

6. ZAKLJUČAK

Istraživanje profesionalnih namjera učenika osmih razreda osnovnih škola provedeno je u razdoblju od listopada do prosinca 2009. i 2010. godine, u 22 područna ureda Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje. Ukupno je obrađeno 17.576 anketa u šk. god. 2009./2010. i 17.191 anketa šk. god. 2010./2011.

Na kraju osmog razreda najučestalija ocjena je odličan, što izjavljuje otprilike 43% učenika u obje šk. godine. Kako bi se izbjegao problem negativno asimetrične distribucije ocjena učenika u sva tri završna razreda osnovne škole i dobili pouzdaniji pokazatelji znanja učenika mogu se koristiti ocjene postignute na polugodištu, koje se općenito smatraju objektivnijom mjerom znanja učenika. Također, najveći broj učenika kombinira više nastavnih i izvannastavnih aktivnosti, dok je najmanji broj učenika uključen u izvannastavne aktivnosti (oko 2%) ili dodatnu nastavu (oko 1%).

Iz priloženih rezultata o oblicima nastavnih programa za obje školske godine, vidljivo je kako najveći broj učenika (oko 90%) nije uključen u neki od oblika prilagodbe školskog programa. Od ukupnog broja učenika koji su uključeni u neki oblik prilagodbe programa, u prosjeku najveći broj učenika osnovnu školu pohađa po prilagođenom programu iz svih predmeta (38%) ili redovnom nastavnom programu uz individualizirani pristup (36%). Najmanji broj anketiranih učenika u obje generacije osnovnu školu pohađa po posebnom nastavnom programu (oko 4%).

Iz podataka o vrsti i zastupljenosti zdravstvenih teškoća u uzorku učenika srednje škole vidljivo je kako je relativno mali broj učenika identificiran učenicima sa zdravstvenim ili teškoćama u razvoju (u prosjeku 7% u obje generacije). Veliki postotak učenika izabrao je odgovor 'ostalo' u obje šk. godine. Otprilike 20% učenika u šk. god. 2009./2010. navodi kako ima teškoće koje nisu navedene u upitniku u usporedbi sa 17% učenika u šk. godini .

Jedan od glavnih ciljeva ovog rada bio je ukazati na strukturu i vrstu profesionalnih namjera učenika završnih razreda osnovnih škola u Republici Hrvatskoj za šk. god. 2009./2010. i šk. god. 2010./2011. Iz dobivenih rezultata vidljivo je kako je u obje šk. godine najveći broj učenika koji se mogu svrstati u kategoriju 'neodlučnih učenika' (oko 38%), dok je interes za pojedinim obrazovnim područjima sličan u obje školske godine. Najveći broj učenika odlučio je upisati četverogodišnji strukovni program (oko 27%), gimnazijski obrazovni program (oko 22%) a zatim strukovne trogodišnje škole (oko 11%), a najrjeđe su se učenici odlučivali za obrazovne programe umjetničkih škola (oko 1,50%). Usporedivši odabir pojedinih trogodišnjih i četverogodišnjih strukovnih programa u odnosu na potrebe tržišta rada, vidljivo je kako učenici na prvom mjestu biraju zanimanja koja nisu tražena na tržištu rada. Ti rezultati su svojevrsan pokazatelj potrebe učenika osnovnih škola za kontinuiranim profesionalnim usmjeravanjem i samim time prevencijom dugotrajne nezaposlenosti i socijalne isključenosti.

Iz rezultata je vidljivo kako u najvećem postotku učenici imaju poteškoće odabira između nekoliko škola ili obrazovnih programa (33-36% anketiranih učenika). Određen broj učenika nije dao odgovor na postavljeno pitanje o teškoćama s kojima se susreću prilikom donošenja odluke o nastavku školovanja (oko 30%). Oko 65% učenika odlučilo se za jedan ili više ponuđenih odgovora u obje školske godine dok je istovremeno otprilike 30% anketiranih učenika voljno potražiti pomoć stručnjaka za profesionalno usmjeravanje. Dobiveni rezultati poslužili su za daljnje unapređenje ankete kako bi se dobio bolji uvid o motivaciji učenika odnosno čimbenicima koji ih sprečavaju u potrazi za pomoći.

U anketi smo postavili pitanja razrednicima učenika osnovnih škola te se pokazalo kako u najvećem broju slučajeva (oko 55%) razrednici smatraju da učenicima osnovnih škola nije potrebna pomoć pri odabiru zanimanja. Ovaj podatak također ukazuje na potrebu pristupanja problemu nedovoljne informiranosti o obrazovnim programima, ali i uslugama profesionalnog usmjeravanja, kao i potrebu za poučavanjem stručnih suradnika škola u preuzimanju aktivne uloge u procesu profesionalnog usmjeravanja. U preostalim slučajevima razrednici ili stručni suradnici škola najčešće navode potrebu

za kombiniranim informiranjem i savjetovanjem učenika (oko 14%) ili pisanim informacijama (oko 12%) kao preferiranim uslugama profesionalnog usmjeravanja. Iako svake godine škole dobivaju obavijesti o uslugama profesionalnog usmjeravanja putem različitih letaka i brošura, a savjetnici za profesionalno usmjeravanje usko surađuju sa školama na širenju relevantnih informacija iz područja profesionalnog usmjeravanja, i dalje postoji potreba za unapređenjem dostupnosti usluga kako bi one postale sve prisutnije među učenicima i lako dostupne.

Na tragu toga, Hrvatski zavod za zapošljavanje tijekom 2013. godine planira formiranje sedam Centara za profesionalno usmjeravanje i savjetovanje o karijeri koji bi bili izvan prostora Zavoda i u većoj mjeri dostupni učenicima i njihovim roditeljima. Također, u planu je kreiranje usluge e-savjetovanja kako bi pored usluga samopomoći, usluge profesionalnog usmjeravanja bile dostupne najširim skupinama građana.

7. LITERATURA

1. Dubravac-Šigir, M. (2011). Profesionalno usmjeravanje u obrazovnom sustavu, Zbornik radova konferencije "80 godina cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja u Republici Hrvatskoj: Novi izazovi i pristupi"
2. Koren, I. (2007). Uloga psihologije i psihologa u profesionalnom usmjeravanju u Hrvatskoj. Hrvatski zavod za zapošljavanje, Zagreb
3. McMahon, M. & Patton, W. Eds (2006). Career Counselling. Constructivist Approaches. London: Routledge.
4. MZSS (2008). Izvješće o provedbi Zajedničkog memoranduma o socijalnom uključivanju Republike Hrvatske, između Vlade RH i EK za razdoblje od ožujka 2007. do lipnja 2008. godine. Zagreb: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi.
5. Petrić, V., Cetinić, J., Novak, D. (2010). Razlike u funkcionalnim sposobnostima između učenika iz urbane i ruralne sredine, Hrvatski Športskomedicinski Vjesnik, Vol. 25; str 117-121
6. Plant, P. (2003). The Five Swans: Educational and Vocational Guidance in the Nordic Countries. In: International Journal for Educational and Vocational Guidance, Vol. 3, No. 4, 2003, pp. 85-100. Dordrecht: Kluwer.
7. Pravilnik o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju (NN 59/90)
8. Sultana, R.G. (2001). Vještine upravljanja karijerom za mlade i odrasle u kontekstu javnih službi za zapošljavanje. Kritički osvrt i priprema za aktivnost zajedničkog učenja u okviru ELGPN-a
9. Sultana, R.G. & Watts, A.G. (2006). Career Guidance in Europe's Public Employment Services: Trends and Challenges. Bruxelles: European Commission (ref. CE-V/1-06-001-EN-C).
10. Skupina autora (2011.). Cjeloživotno profesionalno usmjeravanje u Republici Hrvatskoj s aspekta Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, brošura konferencije "80 godina cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja u Republici Hrvatskoj: Novi izazovi i pristupi"
11. Šverko, B. (2000). Vodič kroz zanimanja - elektroničko izdanje: Prilozi vrednovanju profesionalnog usmjeravanja putem Interneta, Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
12. Vijeće Europske unije (2004.). Jačanje politika, sustava i praksi usmjeravanja tijekom života, 9286/04 EDUC 109 SOC 234.
13. Vijeće Europske unije (2008.). Bolja integracija cjeloživotnog usmjeravanja u strategije cjeloživotnog učenja, 2905. sastanak vijeća vezan za obrazovanje, mlade i kulturu, Bruxelles, 21. studenog 2008.
14. Zečirević, M. (2011.). Cjeloživotno profesionalno usmjeravanje u Republici Hrvatskoj s aspekta Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Zbornik radova konferencije "80 godina cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja u Republici Hrvatskoj: Novi izazovi i pristupi"